ادبي رنگینه

ادبي تحلیلونه او ادبي ټوټې

جمال ناصر اصولي

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ادبي رنګينه

ادبي تحليلونه او ادبي ټوټې

لیکوال: **جمال ناصر اصولي**

چاپکال: **۱۳۹۹ل/ ۲۰۲۰ز**

خپرندوی: **جمال ناصر اصولي**

چاپشمېر: **۱۰۰۰ ټوکه**

ډیزاین: **سپين سهار**

چاپځی: **اسد دانش مطبعه- کابل/ ۰۷۸۸۰۴۲۸۲۱**

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

خپلې خبرې ٤
د جمال ناصر اصولي د ژوند په اړه ٦
د رحمت شاه سایل د شاعرۍ حماسي اړخ........................ ۱۱
لومړۍ مرکه.. ۱۱
له پردیو کلیمو څخه د خپلې ژبې ساتل.................................. ۱۹
دویمه مرکه ۱۹
د تورې او قلم ښښتن (خوشحال خان خټک) ۲۸
درېیمه مرکه.. ۲۸
د جمال ناصر اصولي شعر او ادبي فعالیتونه........................ ۳۷
څلورمه مرکه.. ۳۷
شاعري او لیکوالي یوه بېله نړۍ ده.. ٤۸
پینځمه مرکه ٤۸
شاعري ناکسبي هنر دی.. ٦۲
د ادبي او هنري نثرونو بېلګې.. ۷۷
نوی کال او په خوست کې یې لمانځل!.. ۷۸
اختر په لنډیو کې ۸۱
دا کاروان به کله ښار ته ورسي؟ ۸٤
خپسه.. ۸٦
افغانه جلکۍ ۸۸
درد ۹۰
د بې شرمو کلی.. ۹۳
د هندارو ښار ۹۵
لنډ ژوندلیک.. ۹٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلې خبرې

پښتو یوه لرغونې ژبه ده، چې په سیمه او نړۍ کې میلیونونه خلک پرې ګړیږي. د دې ژبې د غوړېدا له پاره د فرضي کرښې دواړو غاړو ته هغسې کار نه دی شوی، لکه په نړۍ کې چې نورو برجسته ژبو ته روان دی. پښتنو د خپلې ژبې سره د تاریخ په اوږدو کې بې باکي کړې ده. که پښتون امپراتور پاتې شوی دی، پښتو یې رټلې ده، که پاچاهي یې تر لاسه کړې ده، پښتو یې له پامه غورځولې ده، که د دولت جیګپوړی یا ټیټ پوړی مامور شوی دی پښتو ته یې نه دا چې عزت نه دی ورکړی، پښتو یې بې عزته کړې ده. د ګوتې په شمار پښتانه پښتانه پاتې شوي دي، پښتو یې لمانځلې او ځلولې ده. د ژبې پرمختګ د ژبې په ویونکو پسې اړه لري، چې څومره ورته وفادار دي او څومره پرې زهیریږي. موږوال تر ډېره دا موضوع نه ده درک کړې او لکه هېواد، ژبه مو هم هیره کړې ده. په کار ده چې هر څوک په خپله برخه کې ژبې ته کار وکړي. سوداګر په خپلو توکو پښتو ولیکي، مامور دفتري کارونه پښتو کړي، ښوونکی یا استاد په پښتو لکچر ورکړي، هر ډول کتابونه پښتو ته وژباړل شي، پښتو ووایي، ولیکي او...

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې کتاب خپرول هم د همدې بهير يوه وره هڅه ده، تر څو په سمندر کې د يو څاڅکي خاوند زه هم اوسېدلی وم.

دغه آثر (ادبي رنگينې) زما د ادبي تحليلونو او ادبي نثرونو يو وړوکی غونډ دی. په ادبي تحليلونو کې زما د ادبي ژوند تر څنگ په نورو کلاسيکو او معاصرو شاعرانو سربېره، په پښتو ادب مو بحثونه کړي دي. د دې سره سره زما ځينې ادبي تيوتې او نثرونه هم په غېږ کې رانغاړي، کوښښ مې کړی دی، چې هغه څه په رسنيو کې يو وار اوريدل شوي او ليدل شوي دي، ورک نه شي، په کتابي بڼه ثبت او خوندي شي. هغه وينا چې د ژبو او ادبياتو په نړۍ بحث کوي، ادبي ارزښت لري بايد چې خوندي او وساتل شي.

موږ که په گوگل کې د يو څيز په اړه په پښتو پلټنه کوو، ډېر په ندرت به مالومات ومومو، خو که بيا په نورو ژبو پلټنه وکړو اړين مالومات تر لاسه کولای شو، يا د کور د ننه کوم کتابتون ته ننوځو، ډېر کم به اړين پښتو کتابونه ترلاسه کړای شو. نو دلته پوهيږو، چې زموږ ژبه لرغونې، بډايه او د مختلفو گړدودونو ډکه ژبه څومره خواره او ناکاره شوې ده. دا ناکاري په ژبه کې نه، په ويونکو کې ده.

هر څوک، په هر مسلک، په هر ډگر، هرچېرې چې ياست، يو څه وليکۍ، وژباړۍ، نېټ ته يې ورکړۍ، خپاره يې کړۍ، خو ويې ليکۍ، ځکه ژبه د ادبياتو څخه وتلې خبرو ته هم اړتيا لري.

درنښت

جمال ناصر اصولي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمال ناصر اصولي د ژوند په اړه

خبرياله: ليکوال، شاعر، ژورناليست او د ګڼو ليکنو او شعرونو خاوند جمال ناصر اصولي د ولسي جرګې پخواني وکيل نوروز خان اصولي زوی، په کال ١٣٥٩ د خوست ولايت د تڼيو د دره‌ګي کلي، په يوه روڼ انده کورنۍ کې نړۍ ته سترګې غړولې دي.

د پيل زده‌کړې يې تر درېيم ټولګي پورې د خوست ولايت په نسوانو لېسه کې کړې، وروسته تر هغې چې د ښاغلي اصولي پلار په ولسي جرګه کې د خوست د خلکو د استازيتوب وياړ ترلاسه کړ، له خپلې کورنۍ سره کابل ته راغلل، چې پاتې زده‌کړو ته يې دلته د کابل په عبدالهادي داوی لېسه کې دوام ورکړ، او د دوولسم ټولګي فراغت يې د خوست د غرغښت له ليسې څخه ترلاسه کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښاغلی اصولي هم د نورو ځوانانو په څېر مينه درلوده چې لوړې زده‌کړې ترسره کړي، او وکولای شي چې د لوړو زده‌کړو د ترلاسه کولو له لارې خپل هېواد او هېوادوالو ته د خدمت جوګه وګرځي. همدا وه چې د لوړو زده‌کړو په موخه کابل ته راغی او وروسته د کانکور تر آزموينې، د کابل په پوهنتون د ادبياتو په پوهنځي کې يې خپلو زده‌کړو ته دوام ورکړ او دغه پوهنځی يې په لوړه درجه پای ته ورساوه او د ماسترۍ لپاره يې هم ازموينه ورکړه، چې د ماسترۍ دوره يې هم په پښتو ادبياتو کې په پوره برياليتوب سره پای ته ورسوله.

ښاغلی اصولي يوه چاپ شوې شعري ټولګه لري، (اوس د درد په نوم دوهمه ټولګه هم چاپ شوې ده، سياسي جګړې يې بل آثر دی)، په دې ټولګه کې د ښاغلي اصولي هغه شعرونه چاپ شوي دي چې د هېواد ښکلا، ناخوالې، درد، ژړا او ارمانونه په خپله غېږه کې رانغاړي.

په ناچاپ اثارو کې يو ناول هم لري، بله شعري ټولګه يې هم د چاپ لپاره چمتو ده، يوه ټولګه د لنډو کيسو او يوه سفرنامه هم د چاپ لپاره چمتو ده، چې وروسته تر يو لړ مراحلو به چاپ ته ورسېږي.

خبرياله:

د ســـحرا پـــه زمـــانو مـــې لـــوی کـــاروان و
خـــو پـــه کنـــدو کنـــډوالو مـــې را روان و

(c) ketabton.com: The Digital Library

د يتـــيم لـــه اوښـــکو بـــار و، نـــوم يـــې نـــه و
چـــا ويـــل چـــې لـــه آســـيا افغانســـتان و

ســـــــــوداګر د وينوغوښـــــــــو ور روان دي
وايـــي پـــاس بـــه دلکشـــا يـــې لـــوی مکـــان و

ښاغلي اصولي د نړۍ ۳۳ هېوادونو ته سفرونه کړي، چې د سفرونو موخه يې هم د خپلو تجارتي کارونو تر څنګ فرهنګي سفرونه هم وو، چې په فرهنګي غونډو کې يې د افغانستان په استازيتوب ګډون کړی. ښاغلي اصولي د لندن په برمېنګم ښار کې د افغان ټولنې فرهنګي مسوول هم پاتې شوی. نور يې له ډېر شمېر شاعرانو سره د هغه د آثارو د چاپ په برخه کې د چاپ لپاره مالي مرسته هم کړې.

هـــــره خـــــوا ثنـــــا کـــــوي
مينـــــه کـــــې بـــــلا کـــــوي

ســـــرې دي پښـــــتنو ســـــترګې
خـــــود بـــــه واويـــــلا کـــــوي

خبرياله: ښاغلی اصولي په خوست کې د «اربکي» په نامه د يوې مجلې مسوول مدير هم پاتې شوی او د اصولي صاحب ځينې شعرونه، سياسي ليکنې په بېلابېلو مجلو، جريدو ورځپاڼو کې هم چاپ شوي او په يو شمېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

ادبي خپرونو کې هم خپاره شوي دي.

انگېـــزه مـــې ورکـــه شـــوې د غـــزل وه
اندېښـــنه د ژوندانـــه راســـره مـــل وه

یـــو ناڅاپـــه د خمـــارو ســـترگو لیـــد و
د قلـــم پـــه نشـــه یـــي، جذبـــه تولیـــد و

مـا ویـل خدایـه ښـاپېرۍ لـه کومـه راغلـه
پـه خنـدا شـوه چـې خنـدا مـې تـا لـه راغلـه

اوس مهال ښاغلی اصولي د شعرونو او ادبي کارونو تر څنگ په رسنیو کې د سیاسي تحلیلگر په حیث هم گډون کوي، او د ځوانانو د پرمختگ په برخه کې په هېواد کې په بېلابېلو برخو کې هڅې کوي.

تا دې ته فکر کړی؟
چې شپه نور ځان پټوي
تیاره د رڼا له وېرې امن غواړي
چې د تیاره آسمان له اړخو
رڼا پلو ښکاره کړي
دنیا دنیا تیارې ته ماتې ورکړي
په پټ پټوني ورو ورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تيارو بره شان شي
مرغان راويښ غونډې شي
ورو ورو سندرې وايي
نرمه هوا چليږي
د هوساينې زوګ راويښ غونډې شي
طبيعت له ډېرو ستړو
سترګې راوغړوي
د ارامښت په غيږ کې
نړۍ ته سا ورکوي
د ګهيځ دغه وخت مې
د جنت خيال ته بوځي
لېرې له دغې دنيا
هغې مهال ته بوځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رحمت شاه سایل د شاعرۍ حماسي اړخ

لومړۍ مرکه

خبریاله: د خپرونې په دې برخه کې پر دې باندې خبرې کوو چې رحمت شاه سایل د حماسي شعرونو تر څنګ نور کوم ډول شعرونه لیکي، زموږ مېلمه د پښتو ژبې لیکوال، شاعر او ژورنالیست جمال ناصر اصولي پرې خبرې کړې چې په ګډه به یې وګورو.

ښاغلي سایل د خپل طبعیت خیال په شعري ژبه په ښه هنري انداز انځور کړی او د ولسونو زړونو ته یې لاره پیدا کړې ده، ځکه چې سایل پر کلي، غره، منګي، ونې، بنګړي د رباب پر غږ مین انځورګر شاعر دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصولي: رحمت شاه سايل د پښتني ټولنې زيږنده دی، دی په پښتني ټولنه کې زيږېدلی دی، د پښتنو ناخوالې يې ليدلې دي، هغه څه چې د ده پر ماحول کې تېرېږي، هغه يې ليدلي دي، او هغه انځورونه يې چې په ټولنه کې ليدلي دي، هغه يې را اخيستي دي، شعر کړي يې دي، غزل کړي يې دي، ټولنې ته يې وړاندې کړي دي او منظوم کړي يې دي.

ښاغلي سايل تل هڅه کړې چې د ټولنې هغه ناخوالې را واخلي، چې دی او يا د ده قوم ورسره لاس او ګرېوان دی؛ تل يې هڅه کړې ده چې د ورځنيو ستونزو انځور ټولنې ته وړاندې کړي؛ هغه چا چې د ژبې سره بې وفايي کړې ده، هغه يې را اخيستي، انځور کړي يې دي؛ تل يې هڅه کړې ده چې هغه څه را واخلي چې د ژبې او د قوم پر ضد يې دي او دی پکې اوسېږي.

سايل که څه هم په ډېر کوچينوالي کې شعر شروع کړی دی، دی ديارلس (۱۳) کلن و چې لومړی شعر يې ليکلی دی، خو بيا يې هم د خپلې شعري ټولګې چاپ ته ډېر صبر کړی، او شل کاله وروسته يې يوه ټولګه چاپ کړې ده. او دا هم د دې ضمانت کوي چې ده پر خپله شاعرۍ او ټولنې ته پر وړاندې کولو يې ډېر فکر کړی دی.

سايل وايي:

زمـــا پـــه دواړو اوږو ناســـتو پرښـــتو وليکـــئ
زمـا پـه سـر چـې څـه ليکـئ نـو پـه پښـتو وليکـئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هغه څه دي چې هلته يې له حالاتو څخه را اخيستي دي، يانې چېرته چې اوسېږي. لکه کوزه پښتونخوا. ده په کوزه پښتونخوا کې له خپلې ژبې (پښتو) سره کړې ناخوالې بربنډې کړې او ټولو ته دا پيغام ورکوي چې پښتو يوه پاتې ژبه ده، خو د هغه چا له خوا پاتې شوې چې اوس په قدرت کې دي او په دوی يو ډول نه يو ډول حکومت کوي، که څه هم په سيمه کې لرغونې ژبه هم پښتو ده، خو بيا يې هم د پرمختګ لپاره لاره هواره شوې نه ده، يانې دفتري کړې يې نه ده؛ د ښوونځي ژبه يې نه ده کړې، بلکې يوازې کور ته او په کور کې پاتې شوې ده. دا او دېته ورته ټولې ناخوالې يې را اخيستې او شعر کړي يې دي.

خبرياله: د رحمت شاه سايل د ګرانښت لامل هم همدا دی چې په خپلو شعرونو کې يې حقيقتونه بيان کړي او د ټولنې او نړۍ انسانان يې مينې او ورورګلوۍ ته رابللي.

اصولي:

د پاکو مينو ګنهګارو چې منکر پرې نه شئ
د رقيبانو الزامونه پر تندو وليکئ

د سايل په شعر کې خلکو ته دا هم يو پيغام دی، چې تاسو راپاځئ او دا الزامونه پر تندي وليکئ؛ مبارزه ورسره وکړئ او راوښئ شئ هغه څه وکړئ چې د يوې ژبې ويونکي ورته ضرورت لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پــه ښایســـتونو پســـې یـــې ورکـــو لېونـــو ملګـــرو
زمـــا پـــه زړه کـــې د ګـــل مینـــه پـــه اغـــزو ولیکـــئ

دا هغه څه دي چې سایل پکې د زړه له تله خلکو ته یو پیغام ورکوي

ای شـــــاعرانو د قلـــــم پـــــه آزادۍ مینـــــو
حـــال د بلوڅـــو ماشـــومانو د ســـلګو ولیکـــئ

له سایل سره نه یوازې د دې پښتنو غم دی، بلکې تر څنګ یې د بلوڅو پر ویر هم ژړېدلی؛ د هغوی سلګۍ یې انځور کړې؛ د بلوڅو د ژبې، د قومونو ستونزې یې انځور کړي او تل یې غوښتي دي چې هغوی ته هم توجه وشي او له هغو خلکو څخه، چې تل یې د بلوڅو حق خوړلی، غواړي چې د هغوی حق ترې وغواړي.

خبریاله: د انځورګر شاعر رحمت شاه سایل شعرونه تر ننه د پولې دواړو لورو ته د ښو او نامتو سندرغاړو، لکه نغمې، استاد ناشناس او داسې نورو سندرغاړو هم کمپوز کړي.

اصولي: سایل نه یوازې دا چې په کوزه پښتونخوا کې پر پښتنو ژړېږي او حماسي شعرونه یې یوازې هلته منحصر نه دي پاتې شوي، بلکې د افغانستان خوا ته یې هم را دانګلي دي او خپل غټ کور یې ستایلی دی.

لا په کابل کې پابندي ده د نارنج په ګلو
ګېنې هغه خوشبو خو زړه د پېښور ته رسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس دا هغه خبرې دي چې سايل يې هلته په کوزه پښتونخوا کې ډېرې نشي کولی، دی ډېر څه ويني، خو په شعر کې يې را اخيستلي او تر څنګ يې پر کابل هم ژړلي، همداراز په پېښور يې هم ژړلي، په پښتو يې هم ژړلي، پر لر او برو پښتنو يې ژړلي. سايل ته دواړه قومونه – چې اوس يې د ډيورنډ کرښه پر منځ تېره شوې، د ملا پر تير يې تېره شوې او نيمايي کړې يې دي – يو ورته معلومېږي.

سايل تل هغه څه ويلي چې له ټولنې او ماحول څخه يې اخيستي دي.

سايل وايي:

مـــا تـــه دا نصـــيحت کـــړی پاچاخـــان دی
څـوک چـې خپلـه ژبـه سـپکه ګڼـي سـپک شـي

خبرياله: ښاغلی سايل د نړۍ له طبعيت سره مينه لري او تل يې د دې طبعيت ښکلا د قلم په ژبه په ښکلي انداز بيان کړې، چې د شعر مينه‌والو يې هر شعر په خاصه علاقه لوستی او لولي.

اصولي:

دغـه ګفـت د داسـې پـاک ملنـګ د خـولې دی
څـوک چـې خپلـه ژبـه ورکـه کـړي نـو ورک شـي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګورئ دلته دا څو پيغامونه چې سايل د ژبې په مورد ورکړي، اګر چې د پښتو په اړه يې ډېر څه ليکلي؛ خلکو ته يې پيغام ورکړی چې خپله ژبه را جګه کړي؛ په سيمه کې تر ټولو لرغونې ژبه را جګه کړي او له سيال سره يې سياله کړي. موږ اوس هم په انګرېزي او په نورو ژبو درسونه وايو، ښوونځي ته ځو او هغه ژبې هلته راته تدريسېږي، را باندې تحميل شوې، نو ده له پښتنو څخه هيله کړې چې را جګ شي او خپله ژبه سپکه نه کړي، خدمت ورته وکړي.

د سايل حماسي شعرونه ما ته د ده تر عشقي شعرونه ډېر لوړ معلومېږي، ځکه هغه څه چې د زړه له تله ويل کېږي، هغه ټولو ته مهم، خواږه او تر ټولو لوړ وي.

نو سايل صاحب هم هغه څه را اخيستي چې د ده د زړه درد بلل کېږي.

خبرياله: ښاغلي سايل د خپلو حماسي شعرونو په ليکلو سره نه يوازې په پښتونخوا کې د خلکو په زړونو کې ځای پيدا کړی دی، بلکې د نړۍ په هر هغه هېواد کې چې څوک له شعر سره مينه لري، خاص ځای لري او شعرونه يې په خورا مينه لولي.

اصولي: د رحمت شاه سايل ژبه روانه ده، عشقي شعرونه يې خواږه دي، لکه څومره چې يې حماسي شعرونه تر ټولو خواږه دي، همداسې عشقي شعرونه يې او هغه څه چې ده شعر کړي دي؛ هغه څه چې يې منظوم کړي دي او د نظم خاصه يې ور اغوستې ده، هغه يې ډېر خواږه ويلي دي.

سايل تر ډېره سوچه پښتو لغات را اخيستي دي، خپل شعر يې د اردو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګليسي کليمو څخه ساتلی دی، ده په هغو شرايطو کې چې په کوزه پښتونخوا کې نيمه ژبه اردو او انګليسي شوې، د پښتو ګرامر پکې نه مراعاتېږي، خو بيا يې هم پښتو ګرامر مراعات کړی دی، لهجوي لغاتونه يې را اخيستي او ځای په ځای کړي يې دي، پښتنو ته يې ور پېژندلي دي، ولس ته يې ور پېژندلي دي او دا يې ويلي دي چې په پښتو ژبه کې که مور خوشحال لرو، که رحمان بابا لرو، که حمزه لرو، نو دلته نور هم پيدا کېږي، که تر دوی پورې ور رسېدلي هم نه وي نو تر يوه حده يې دوی ته هغه پوړی ور نږدې کړی وي.

د سايل شعر ډېر روان دی، پښتني دی او د پښتنو جذبه پکې پرته ده او هغه جذبه چې پښتانه يې خوښوي، هغه احساساتي جذبې دي چې ده هم تر يوه حده ترې په شعر کې کار اخيستی، ولس ته يې وړاندې کړې. د پښتنو خو احساساتي جذبې ډېرې خوښېږي. فکر کوم همدا لاملونه دي چې د ده شعر د ټولو خوښېږي او ډېرو سندرغاړو سندرې هم ترې جوړې کړې دي.

خبرياله:

زمـــا پـــه دواړو اوږو ناســـتو پرښـــتو وليکـــئ
زمـا پـه سـر چـې څـه ليکـئ نـو پـه پښـتو وليکـئ

د پـاکې مينــې ګنهګــارو چــې منکــر پــرې نشــئ
د رقيبـــانو الزامونـــه پـــر تنـــدو وليکـــئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

پــه ښایســـتونو پســـې ورکـــو لیونـــو ملګـــرو
زمــا پــه زړه کــې د ګــل مینــه پــه اغــزو ولیکــئ

زمـا پـه لاسـو کـې، پـه پښـو کـې دیوتاګـانو د وخـت
د زنـــده‌ګی نـــوم د اجـــل پـــه زولنـــو ولیکـــئ

د ځنیځیرونـــو خـــالقلانو د وحشـــت زامنـــو
مـــا پـــه کتـــار کـــې د ژونـــد د لېونـــو ولیکـــئ

ای شـــاعرانو د قلـــم پـــه آزادۍ میینـــو
حـــال د بلوڅـــو ماشـــومانو د ســـلګو ولیکـــئ

د آزادۍ عـــالمبردارو د نـــړۍ قـــامونو
اوس د نـــړۍ نقشـــه کـــې کـــور د پښـــتنو ولیکـــئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

له پرديو کليمو څخه د خپلې ژبې ساتل

دويمه مرکه

خبرياله: بيا هم سلامونه!

محترمو ليدونکو او اورېدونکو څنګه کولی شو چې خپله ژبه د پرديو کليمو څخه وژغورو؟

په دې اړه مو د ژبو او ادبياتو ماسټر جمال ناصر اصولي پرې غږولی دی، د ده خبرې به هم واورو.

اصولي: په هره ټولنه کې چې نظامي يرغل وشي، يا هره ټولنه چې تر نظامي يرغل لاندې راشي، هلته هر څه امکان لري. لومړی موضوع يې د فرهنګي يرغل ده چې هلته دېته لاره هوارېږي چې فرهنګي يرغل په آسانه پر مخ ولاړ شي.

په افغانستان کې ۳۷ کلنې جګړې هرڅه تر سيورې لاندې راوستي دي. ګاونډيان مو د نظامي يرغلونو تر څنګ تل فرهنګي او کلتوري يرغلونو خوبونه ويني او کړي يې هم دي. په چا يې پلي کړي دي؟ دوی خو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مستقيم ډول دلته نه دي راغلي، بلکې دوی هلته ورته ناست دي او پلي کوونکي يې خپله افغانان دي. لومړی موضوع يې زموږ افغانی جامې دي. زموږ ښاري خلک، خصوصن ښځينه، تر ډېره خپل افغاني لباسونه نه اغوندي، چې يوه موضوع دا ده. همداراز په ځوانانو کې هم همداسې ده، ښاري ځوانان هېڅکله نه غواړي چې خپل افغاني لباس ته توجو وکړي. يو مثال يې زه درته وايم، هر کله چې د يوه ځوان واده وي، نو دی د دې پرځای چې افغاني جامې، واسکټ يا خولۍ واغوندي، د هغوی پرځای دوی د هندي سريالونو په تقليد جامې اغوندي او بيا د شاه په ډول محفل ته راځي.

دويمه موضوع د ژبې موضوع ده چې زموږ پر ژبو (پښتو او دري) دواړو باندې د ګاونډيو هېوادونو له خوا هر وخت ډېر لغتونه او کليمې تحميل شوي دي، تحميلونکي يې موږ يو، موږ لار ورته هوارووو. د افغاني کليمو څخه بد وړو او پر ځای يې ايراني، انګليسي، اردو، عربي او نورې کليمې ژبې ته په شعوري او غيرې شعوري ډول د ننه کوو. موږ په مجلس کې پلار ته د (پلار) په ويلو شرمېږو، هغې ته والد وايو او ځان متمدن حسابوو.

درېيمه مسئله دا ده، هر کله چې پر موږ (افغانانو) نظامي يرغل شوی دی، تر څنګ يې پر ژبو او فرهنګ هم يرغل شوی. د روسانو په وخت کې همداسې وشول. کله چې روسان راغلل زموږ په ښوونځيو کې روسي ژبه عامه شوه او دا ژبه يې د دويمې ژبې په ډول تدريسوله، همدارزا د دې ترمخه چې د اسلام د خپرولو لپاره عربان دلته راغلل، نو زموږ پر ژبو باندې عربي تسلط پيدا کړ او خپل اغېز يې تر اوسه پرېښود. همداراز که همدا اوس هم وګورو، نو انګليسی ته ټول خلک ترجيح ورکوي، لومړی ژبه يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګلیسي ده او دویمه ژبه کې پښتو یا دري ورسره زده کوي، یانې دا خو یې مورنۍ ژبې دي، خو د زده کولو لپاره یې انګلیسي ژبه تقریبن لومړنۍ ژبه بللې ده چې زده یې کړي.

همداراز ځوانان تل کوښښ کوي چې د خپل ځان د عصري ښودلو لپاره انګلیسي او یا نور بهرني لغتونه وکاروي، خو په دې سره یې همېشه خپلې ژبې ته شعوري یا لاشعوري ګواښ پېښ کړی، خپلې ژبې یې تر پښو لاندې کړې دي، همدا مسایل دي چې ژبې ته یې زیان اړولی دی.

یو مثال زه درته وایم، په کوزه پښتونخوا کې زموږ پښتانه وروڼه چې دي، د دوی پښتو فلمونه داسې عیاش شوي چې سړی فکر کوي د پښتنو فرهنګ اصلن هلته شته نه، ځکه څه شی چې دوی هلته انځوروي، نو خلکو ته پکې یو بل پردی کلتور ور وپېژني. همداراز هلته خو یې له ژبې سره ښېخي نورې ژبې ګډې شوې او پښتو پکې ډېره کمه پاتې شوې ده.

هو، دا هم ویلای شو چې یوه ژبه د نورو ژبو له لغتونو پرته پرمختګ نه شي کولی، خو هغه یو معیار لري، لکه پینځه ویشت (۲۵) سلنه موږ کولای شو چې له نورو ژبو څخه پور واخلو او هغه مفغن یا مفرس کړو، تر څو چې په خپلو ژبو کې یې وکاروو.

خبریاله: لیکوالان په دې اند دي چې د پښتو لپاره ډېر کار باید وشي، څو چې د دې ژبې سوچه لغتونه ورک نه، بلکې لا ډېر وکارول شي او په پښتو او دري ژبو کې له خپلو لغتونو څخه کار واخیستل شي، نه د نورو ژبو.

اصولي: علومو اکاډمۍ د ژبو د سوچه‌والي لپاره فکر نه کوم چې څه کړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي او که کړي يې هم وي، نو يا به زه نه يم خبر او يا به په نشت حساب وي. نو د هرې ژبې د سوچه‌والي لپاره او د ژوندۍ پاتې کېدا له پاره، پکار ده چې ټولنې ورته جوړې شي، لکه پښتو ټولنه چې وه، په اوسني وخت او په فعلي زمان کې لومړۍ ضرورت همدغه دی چې پښتو ټولنه جوړه شي، همداسې دري ته بايد يوه ټولنه جوړه شي تر څو چې له ايراني کليمو څخه وژغورلای شي. ايرانيان روغتون ته بيمارستان وايي، موږ په دري کې ورته شفاخانه وايو، اوس که دواړه نومونه پرتله کړو ويلی شو چې شفاخانه ښکلی نوم او کليمه ده، نو بيا زموږ دري ژبي ولې له خپلې اصيلې ژبې په منډه دي او د پرديو په انګړونو کې اختر لټوي. نو زه فکر کوم چې د دې ډول ټولنې په جوړېدلو سره کولای شو چې د پرديو لاسوهنه بنده کړو.

په اوس کې نه حکومت او نه نورو بستونو د ژبې د سوچه والي يا هم د ساتنې له پاره هېڅ نه دي کړي، نه يې د نورو فرهنګونو مخه نيولې ده او نه کوم هوډ شته دی. زه فکر کوم چې په ټول تاريخ کې به له ژبو سره دغسې يو ناوړه چلند نه وي شوی، لکه اوس چې وشو. لکه موږ او تاسو پخوا پوهنتون درلود، خو د پوهنتون لپاره اوس د دانشګاه کليمه کارېږي، موږ او تاسو ملي مصطلحات لرو، د ملي مصطلحاتو د مروجولو لپاره، د هغې د ساتلو لپاره، هېڅ منبع نه لرو، تر څو چې د پرديو کليمو مخه پرې ونيسو، اګر چې موږ ځينې بنسټونه لرو چې کولی شي د دې مخه ونيسي، مګر په دې اړه يې کوم اقدام نه دی کړی، هېڅا يې مخه نه ده نيولې. موږ په دري کې ښکلي لغتونه لرو، نور ورته جوړولی شو، مګر دا په دې مانا نه ده چې له نورو ژبو څخه يې را واخلو او دري پرې ونګوو. نو زما په نظر بهترينه موضوع به دا وي چې د دواړو ژبو لپاره ټولنې جوړې شي، خصوصن د پښتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره، ځکه پښتو له دفتره لوېدلې ده، دفتري ژبه اوس تر ډېره دري ده، په ټولو پښتون‌مېشتو سيمو کې اوس ډېر اداري کارونه په دري کېږي، نو د دې لپاره چې پښتو ژوندۍ پاتې شي، زه فکر کوم يو کلک عزم ته اړتيا ده. ټولنې او بنسټونه ورته جوړشي، البته د مرکز او ولاياتونو په سطحه، تر څو چې پښتو ته رشد ورکړای شي، نو غوره موضوع به همدا وي. بله مسله داده چې پښتو د پښتنو له خوا بې ستره شوې ده، پښتنو ځپلې ده، پښتنو خپلې ژبې ته عزت نه دی ورکړی، کنه په هره اداره کې پښتانه شته، پښتو ولې نه ليکي، نه يې لولي او نه هم پرې غږيږي.

پښتون تر هغې نر پښتون وي، چې رسمي دنده ونه لري، کله چې مقرر شي (ملي) شي، پښتو ته شا کړي او د پښتو په ليکلو ځان متعصب احساسوي. د بل پښتون هم مخه نيسي، د پښو يې تيرې باسي او تر ټولو مخکې همدا دی پرې د متعصب ټاپه لګوي. دا ډول پښتنانه وايروسونه په هره اداره کې مينده شي، په خروارو دي.

ځواب يې دادی، چې پښتنو د ژبې سره بې باکي کړې ده او خپله ژبه يې بې عزته کړې ده.

چې د اصل موضوع وتلي نه وو، موږ په هر ګړدود کې پرېمانې سوچه پښتو کليمې لرو، چې معياري شوې نه دي، ژبپوهان دې پرې کار وکړي تر څو ژبه يې مالامال شي.

زموږ د تنېيو په ګړ دود کې ځينې داسې کليمې شته چې تر اوس معياري شوي نه دي، لکه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلغم: منګړیته

تور بانجان: پتینګړ

انګور: مېلوه

آنار: مونګوړی

سبزه یا چمن: بروه

حجره یا دیره: ولمانوځي - میلمانوځي

چارپای -تخت: کټ

هدیره: جلګه

قبر: مړستون

هدیره: مړستنونه (جلګه)

دوه منزله - د کوټې په سر کوټه: سابوت

د پټې پوله: موره

غلبیل: پرویزی

غرمه: برېځر

غرمې ته نیږدې وخت: تنکی برېځر

جارو: رېبز

جرس: ګونګړی

لمن: پیڅه

دستکش: لاسمخی، (لاسمیغی)

خپل پردی: پیڅه پېلم

د زړو ښځو ښېرا: (لمېشن) شې - یانې تبا شې، ځوانیمرګ شې.

ډېر ښکلی دی: (رټ) ښکلی دی

غیرتي، تورزن سړی: (رټ) سړی دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

باران: ورينګي
سوړ ورو باد: زوېګ (ځوګ)
باران: شيګاره/ ورينګي
باندې: ورچينې، بيديا
خولۍ: ټوپۍ
د کور پرده، څلور ديوالي: وېره

خبرياله: د پښتنو په ډېرو سيمو کې ډېر مختلف او سوچه لغتونه لرو چې خورا ښکلي او مانا لرونکي دي، اما پر اوس وخت کې د همدې لغتونو پرځای له نورو ژبو څخه راغلي لغتونه کارول کېږي، چې دا هم خپله پښتو يا دري ژبې ته ډېر ضرر رسوي.

اصولي:
زموږ سياسيون چې له بهره پراشوټي راغلي دي د ژبې په ارزښت خبر هم نه دي، دوی پښتو ته ارزښت نه ورکوي، بيا به کار څنګه ورته وکړي؟ د ژبې سوچه والی او کار کړل ورته دې حکومتونو کار دی. خو هغه حکومتونه چې اصيل وطني وي.

زموږ په ډېرو هغو ولايتونو کې چې د نورو هېوادونو سره کرښې او پولې لري، له ورايه د نورو ژبو اغېز پرې ښکاري، لکه په ډېرو پښتون‌مېشتو سيمو کې اوس پاکستانی کلتور راغلی او د پاکستاني کلتور اغېز مطلق ښکاري. که موږ او تاسو ننګرهار يا خوست ته ولاړ شو، په خوست او ننګرهار کې به له ورايه د پاکستان کلتور اغېز وليدلای شو، چې دا موضوع په دواړو برخو کې شته، په ژبو کې يې هم د هغوی اغېز محسوسولی شو، علت به يې يو دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي چې زموږ په هېواد کې ناامني وه، هره خوا مو مهاجرتونه کړي، اوس هم هاخوا ډېر مهاجرين لرو، دغه اغېز به په دواړو خواوو کې وي، خو پر موږ ډېر شوی. په همدې ډول د ايران سره پر سرحد پراته افغانان مو هم د همدې ناروغۍ ښخه زوريږي. او د دې مخنيوی يواځې يواځې په هغه څه کېدای شي چې قانون پلی شي، قانون دلته نه پلی کېږي. ما مخکې د ملي مصطلحاتو موضوع ياده کړه. د ملي مصطلحاتو د ساتلو لپاره هېڅ نه دي شوي، همداسې نور ډېر لغتونه لرو چې په شعوري ډول راوړل شوي او ولس يې بيا په لاشعوري ډول عام کوي او دېته کار کوي تر څو چې پردۍ يا د بلې ژبې کلمې په خپلو ژبو کې عامې کړي. نو مخنيوی يې يواځې په هغه صورت کې کېږي چې زموږ په هېواد کې امن وي پښتو او دري ته په رښتيني ډول کار وشي، نه دا چې موږ د نورو ژبو مصطلحات، کلمات را واخلو او په خپلو ژبو کې يې عام کړو.

په لويه پکتيا کې داسې کليمې شته چې تر اوسه په معياري ګړدود کې ما نه دي ليدلي، کوچنی مثال يې درته وايم، زموږ د لېسانس په دوره کې استاد پوښتنه وکړه چې موږ دستکشو ته څه وايو؟ دستکش دري کلمه ده. موږ د خوست د تنيو په لهجه کې دستکشو ته (لاسميغي) وايو. لاسميغي يانې هغه لاس‌مخی دی چې «خ» يې په «غ» اوښتې. داسې په ژبه کې په زرګونو نورې کليمې لرو چې هغه نه دي را اخيستل شوي او تر اوسه يې ژبپوهان نه پېژني او که پېژني يې هم، نو فکر نه کوم چې ژبې ته يې د ننه کړي
وي.
«جرس» ته، موږ په پښتو او خپله لهجه يا ګړدود کې «ګونګړی» وايو. زموږ ډېر استادان دي، البته د پوهنتون استادان چې ګړونګی به پېژني،

(c) ketabton.com: The Digital Library

مگر په ویلو کې یې نه کاروي.

بلخوا موږ ځینې د گوتو په شمار داسې پوهان هم لرو چې پښتو ته کار کوي، لغتونه ورته جوړوي، مگر هغه لغتونه ډېر مرکب او سخت دي. هر کله چې د یوه څیز لپاره کلیمه یا یو نوم جوړوو، نو پکار ده چې هغه ډېر ساده وي، په ژبه کې ښکلی تلفظ شي، زر عام شي، خلک یې زر واخیستلی شي او بامفهومه وي، نو داسې هم کېدای شي او اړینه هم ده، چې د ژبې د سوچه‌والي او د ژبې د پیاوړتیا لپاره موږ او تاسو پینځه‌ویشت فیصده لغتونه جوړ کړو، پینځه‌ویشت پور واخلو، پینځه‌ویشت د خپلې ژبې له گړدودونو څخه را اخیستلای شو، نو زه دا وایم چې پنځوس فیصده باید له خپلې لهجې څخه را واخلو او په یوه ژبه کې یې عام کړو، ځکه زموږ ژبه پراخ گړدودونه لري، په هر گړدود کې سوچه پښتو کلیمې شته، چې معیاري شوې نه دي، ویلی شو چې پښتو ډېره غني ژبه ده، خو کار ورته په کار دی، چې تر اوسه نه دی شوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د توري او قلم څښتن (خوشحال خان خټک)

درېيمه مرکه

راپور: د خوشحال بابا د پېژندلو په باب سرچينې نه ختمېدونکي دي، بلکې سلګونه مقالې، کتابونه د ده د پېژندلو او د اشعارو په مختلفو اړخونو باندې چاپ شوي دي. نن يې په اړه ليکوال او شاعر جمال ناصر اصولي صيب غږووو:

اصولي: خوشحال خان خټک د تورې او قلم سړی و، دی په يوه داسې کورنۍ کې زيږېدلی و چې د ده پلار، نيکه د وخت سرداران وو، که څه هم د هند په لويه وچه کې هغه وخت د مغلو حکومت و، د کابل لويه لاره يې دوی ته په جاګير ورکړې وه چې دوی به يې ساتي، د اکوړه ځخه رانيولې تر خوشحال خان پورې د همدې لارې ساتندويان وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشحال خان بابا وايي:

زه خـو شـحال د شـهباز خـان يـم
چـې تـورزن يـم کـان پـه کـان

شـهباز خـان د يحيـی خـان و
چـې بـل نـه ؤ هسـی ځـوان

يحيـی خـان د اکـوړي و
چـې پـه دور شـو «سـلطان»

د اکبـر بادشـاه پـه دور
شـو د خپـل اولـس تورخـان

د هجـرت زر دوويشـت سـن ؤ
چـې زه راغلـم پـه جهـان

د هغـه کـال پـوره پنځـوس و
چـې شـهيد شـو شـهباز خـان

د هغـه دور بادشـاه و
قـدردان، شـاه جهـان

د پـلار ځـای يـې مـا راکـړ
پـه اولـس شـوم حکمـران

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشحال خان له وړوکوالي څخه، کله چې دی په يوه خاني کورنۍ کې زیږېدلی و، دی د جنګونو سره او دی د هغه وخت له ناخوالو سره بلد و. خوشحال بابا د دغو مسايلو تر څنګ ډېر ښه قلم درلود، ډېر آثار يې وليکل، د ده قلم د ده له ځوانۍ څخه شروع آن تر مرګه پورې رسېږي چې ډېر آثار ترې پاتې شوي دي. ځينې ليکوالان وايي چې دی ۲۰۰ آثار لري، چون د وخت ناخوالو د ده ځينې آثار ورک کړي دي، کوم آثار چې يې موږ ترلاسه کړي، هغه د ده په ديوان کې خوندي شوي دي، او څو څو ځلې يې د پښتو ټولنې لخوا او همدا شان د نورو مطبعو لخوا چاپ شوي او د خلکو په لاس کې دي.

خوشحال خان بابا نه يوازې دا چې شاعر و، ليکوال و، بلکې دی يو بهترين ملي اتل و، د پښتنو د وخت ناخوالې يې درک کولای شوې، دی په آخره کې د مغلو په وړاندې وجنګېد.

د خوشحال خان بابا ژوند اصلن درې برخې لري، يوه يې د ماشومتوب برخه وه، چې په هغو کې دی له کومو مشکلاتو سره مخ شوی و. دويمه برخه يې هغه ده چې دی د مغلو د واک لاندې جنګېده يا د مغلو په ګټه جنګېده او دريمه برخه يې هغه ده چې دی د مغلو په ضد را جګ شو، کله چې دی بندي شو او بيا له زندانه آزاد شو، نو ده وويل:

پس له بنده دی دا عزم
د خوشحال د خاطر جزم

يا نيولی مخ مکې ته
يا مغلو سره رزم

(c) ketabton.com: The Digital Library

یـــا یـــو کـــنج د غـــره نیـــولی
لمـــــونځ روژه د لوســـــتو بـــــزم

بابا په یوه قصیده کې وايي چې زه پ ځان پوه نه وم چې مغولو ولې ونیوم، ولې یې بندي کړم، دا هغه مسله وه چې همېشه یې د ده زړه درداوه، مگر د ده د شخصیت‌جوړونې لپاره دغه زندان یوه بهترینه وسیله شوه. کله چې دی له زندانه راووت، نو د مغلو پر ضدی یې جگړې پیل کړې، مقاومت یې پیل کړو او مبارزې یې پیل کړې.

پـــــرورده کـــــه د مغولـــــو پـــــه نمـــــک یـــــم
دا ورنـــگ لـــه جـــوره هـــم لـــه غریـــوه ډک یـــم

پـه نـا حـق یـې پـه زنـدان کـړم یـو ځـو کالـه
خـدای خبـر دی کـه پـه خپلـه گنـاه شـک یـم

پښـــــتنو ســـــره زړه تـــــور دی د مغـــــو لـــــو
خبـــر دار یـــې پـــه نیتونـــو یـــک پـــه یـــک یـــم

کـــه ســـره کـــه نـــا ســـره راتـــه معلـــوم د ي
پـــه دا کـــار کښـــی پـــه معنـــا لکـــه محـــک یـــم

هغـــه زیســـت چـــه د عـــزت لـــه مخـــه نـــه وي
چه یـې کـار پـه هغـه زیسـت پـورې هـک پـک یـم

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خپل نام و ننګ راشم ليوني شم
خبر دار کله په سودو زيان د لک يم

اور يې پورې په منصب په نوکرۍ شه
چه تر فهم وتر نظر د مغل کک يم

هر پښتون چه د مغولو نوکري کا
که د زده د هغو واړو بهترک يم

پښتانه لره شرۍ اندېرۍ بس ده
نه په فکر د مسند نه د توشک يم

چه منصب مې د مغل خوړيو ملک وم
چه منصب د مغلو نشته اوس ملک يم

د فرمان د پروانۍ حکم يې نه شته
شکر دا چه په خپل حکم خپل وک يم

آزادي ده په ساده سپينه جا مه کښې
خلاص له غمه د زر بفت و د ميلک يم

د وښو جو نګړې هسې را ته ښې شوې
وايي ناست په محلونو د آ هسک يم

(c) ketabton.com: The Digital Library

کـــه اوګـــره د بټـــو شـــته پـــه شـــوملو ســـپينه
د مغلـــو پـــلاو پـــاتی ډيـــر پـــری ډک يـــم

کـــه مـــی عمـــر پـــه شـــماره د ديرشـــو تيـــر دی
لا پـــه کـــار کښـــې د ســـورلۍ لکـــه ازبـــک يـــم

د افغـــان پـــه ننـــګ مـــی وتړلـــه تـــوره
ننګيـــالی دزمـــانې خوشـــحال ختـــک يـــم

خبرياله: خپل پخواني ليکوالان، شاعران او اتلان مو مطالعه کړي دي، هغوی هم معمولن د افغانستان لپاره هيلې درلودلې، د افغانستان لپاره يې ښې طرحې درولودلې، چې که هغه عملي شوې وای، اوس به موږ يو ښه افغانستان درلود، مثلن له هغې جملې ځخه موږ که يادونه وکړو، له احمدشاه بابا نيولې، تر ننه چې پر خوشحال خان ختک خبرې کوو، همداراز لکه په تېرو خپرونو کې مو چې پر سيد جمال الدين افغان باندې خبرې درلودلې، هر يو چې مطالعه کوو، ګورو چې دوی د افغانستان لپاره ځومره هيلې او ارمانونه درلودل، ولې عملي نه شول، آيا دا هم د پښتنو يا په عموم کې د ټولو افغانانو بې اتفاقي وه؟

اصولي: دلته يوه مهمه موضوع دا ده چې په افغانستان کې د پوهې يا علم کچه ېبخي په صفر کې ضرب شوې وه او تر اوسه هم موږ ډېره فيصدي نالوستي خلک لرو، بې علمي ده، خلک له کتاب سره مينه نه لري، يو بل نه خوښوي...

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبریاله: ولې په نالوستو کې حساب شوي وو، موږ خو دغسې اتلان درلودل، البته ځلور سوه کاله پخوا، چې اوږده موده ده، موږ پکې داسې د تورې او قلم اتلان درلودل؟

اصولي: ګورئ موږ د قلم اتلان یوازې په ادبیاتو کې لرو، موږ د تورې اتلان لرو، چې هغوی تل په توره باندې هغه خپل قوت استعمال کړی او له ښکېلاګرو سره یې سر جنګولی، سر یې وهلی، موږ هېڅ وخت پردیو ښکېلاکګرو نه یو پرېښي، د تاریخ په اوږدو کې هر ښکېلاکګر چې راشي، وهو یې، خو هغه چې وتښتي بیا بل راشي، نو دلته مشکل په دې کې دی چې زموږ علمي او د پوهې کچه، معنوي او مادي دواړه دوی راته تر پښو لاندې کړې ده او له هر ښکېلاکګر سره چې موږ لاس او ګرېوان یو، نو یوه پېړۍ مو شاتګ کړی دی، خو کله چې سر را پورته کړو، بل راځي او هغه مو هم پر شا غورځوي. خاص علتونه یې دا دي چې دلته د پوهې کچه نشته، او دلته له علم څخه لرې پاتې شوي یو.

خبریاله: په نورو هېوادونو او اروپایي هېوادونو کې څېړونکي لګیا دي د خوشحال خان خټک پر شعرونو او لیکنو څېړنې کوي، دا به هم پر دې مانا وي چې انسان او انسانیت یې ښه لوستی دی، ښه یې مطالعه کړی او وروسته یې قلم پورته کړی دی؟

اصولي: داسې ده چې د خوشحال خان خټک اشعار یا آثار په ډېرو ژبو ژباړل شوي دي. دی یو داسې شاعر و چې د نورو ژبو لیکوالان، لوستونکي او ادیبان خوند او عبرت ترې اخلي، بابا د ادبیاتو تر څنګ ښه مشر، ښه ډاکټر، رهبر او زړور پښتون و. د هند د لویې وچې شاعر علامه اقبال د ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اړه ډېر څه ويلي، ډارمسټر ويلي، همدا شان ډېرو نورو ليکوالانو او شاعرانو د ده په مورد څېړنې کړې دي، د ده آثار يې ژباړلي دي او د ده د شخصيت په اړه يې ليکنې کړې دي. په لسګونو آثار يې په اړه چاپ شوي، په نورو ژبو کې چاپ شوي، په پښتو کې چاپ شوي دي.

راپور: خوشحال يو متعدل انسان او د لوړې پوهې خاوند و، هېڅ داسې يوه خبره نشته چې په شعر کې يې نه وي راوستې، زياتره شعرونه يې د هېوادپالنې رنګ لري. خوشحال خټک د کلاسيکې دورې نامتو شاعر او د پښتو ادبياتو پلار ګڼل کېږي.

خبرياله: که راشو د خوشحال ټول ژوند د هغه ادبي ژوند، د هغه د تورې ژوند، ټول مطالعه کړو، بالاخره ويلی شو چې د پښتو او راتلونکې لپاره يې څه پرېښي دي؟

اصولي: خوشحال خان خټک د پښتنو لپاره، د افغانانو لپاره، ډېر څه پرېښي دي چې موږ د يوه تاريخ او د يوې لارښوونې په ډول ترې استفاده کولی شو، موږ د يوه ټولنيز حل لپاره ترې استفاده کولی شو. بابا عادي شاعر نه و، بابا عادي مبارز نه و، بابا عادي افغان نه و.

د ده طبي برخه ډېره قوي ده، د ډېرو ناروغيو علاجونه يې ښودلي، يانې دا عجيبه په دې ښکاري چې دی د تورې او قلم څښتن په طب کې هم دومره پوهېږي، سياست يې، ټولنيز مسايل يې، د پښتنو يووالی هغه څه دي چې د ده په ديوان او د ده په اشعارو کې يې موږ موندلی شو او دا هغه بڼ دی چې په زرګونو ګلان پکې دي او د هر مرض دوا کېدای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشحا خان خټک د پښتنو د بې اتفاقۍ څخه سر ټکاوه، يووالي ته يې رابلل او د اتفاق ګټې يې ورته ښودې:

هــــره چــــار د پښـــــتانه تـــــر مغـــــل ښــــه ده
اتفـــــاق ورڅخـــــــه نشـــــته ډېــــــر ارمــــــان

د بهلـــــــول او د شېرشـــــــــاه خبـــــــرې اورم
چــــې پـــــه هنـــد کــــې پښـــتانه وو پاچاهـــــان

شـــپږ اووه پېـــړۍ يــــې هســــې پاچـــايي وه
چــې پــه دوی پــورې درســت خلــک وو حيــران

يـــا هغـــه پښـــتانه نـــور وو او دا نـــور شـــول
يــا د خــدای دی اوس دا هســې شــان فرمــان

کــــه توفيــــق د اتفـــاق پښــــتانه مــــومي
زوړ خوشــحال بــه دوبــاره شــي پــه دا ځــوان

راپور: خوشحال نه يوازې په توره کې رښدلی سړی و، بلکې په شعر او شاعرۍ کې يې هم لوی مقام درلود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمال ناصر اصولي شعر او ادبي فعاليتونه

څلورمه مرکه

دیکلیمه:

څنګه ومنم چې نه یې؟

همغسې ژوند روان دی
همغسې خلک ښوري
خلک ژوند کوي خنديږي
لمر شغلې کوي بليږي
سپوږمۍ ښکلې ده ښکاريږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستوري عشق کوي ځليږي
څنګه ومنم چې نه يې؟

غرونه ښه درانه پراته دي
مرغان ښې سندرې وايي
سپرلی ناڅي راروان دی
غوټۍ ګل شي ښکلې خاندي
بوراګان ترينه تاويږي
هره خوا سور لاله زار دی
هره خوا مينه او ژوند دی
هره خوا په ميو مست دي
هره خوا همغه ژوند دی
څنګه ومنم چې نه يې؟

کومه خوا درپسې درشم
خيال او فکر مې تسخير دی
نن‌واتې درته کړمه
ځان راوښيه يې چيرې؟
سا مې بنده، بنده کيږي
په خپل ځان کې زنداني يم

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوب کې ته په وينښه ته يې
د سجدې ثنا مې ته يې
راته ووايه يې چيرې؟
خنگه ومنم چې نه يې؟

زه د ژوند سره عادت کړم
د شکرو خوند د راکړ
معطره د دنيا کړه
شپه او ورځ د را سينگار کړه
تور تمونه د لاهو کړل
بړبوکۍ د نسيمي کړې
په مسکاوو د کړم روږدی
هر يو غم د ترنم کړ
هر يو وير د سلامي کړ
هر يو درد د ملهمي کړ
دوزخي جانان د ښکول کړ
ترينه جوړ د اصولي کړ
خنگه ومنم چې نه يې؟

ناڅاپي هغه ورځ ښار کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

تورتمونه راخواره شول
مړه غمونه رالمبه شول
هره خوا د وير نارې وې
هره خوا جوړ قيامت و
هره خوا په وينو سره وه
خلکو وير کاوه په کلي
ټول بازار په وير اخته و
آسمان هم ژړل په کريغو
وريځې تورې وې له غمه
لکه ځمکه چې لمبه وي
ښکلې حوره پرې پرته وي
اندامونه يې ورتيږي
له اووم آسمانه چيغې
لاندې ځمکې ته رالويږي
دا به څنګه تيره زړه وي
ځای په ځای چې نه درېږي
څنګه ومنم چې نه يې؟

د مسکاوو دور تېر شو
د خنداوو دور تېر شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوښۍ بورې شوې او کونډې
محبت له ښاره ووت
رڼاګانې دوزخي شوې
ترنم ستونی يې بند کړ
تا به وويل چې ژونده
زما زړه زما دلبنده
ای زړګيه ټول ژوند ته يې
ته هر څنګه زما ښه يې
دا خبرې به دې کړلې
اوس د شونډې ژبه نه شته
اوس د ناز او مينه نه شته
څنګه ووايم چې ژوند کړم؟
څنګه ومنم چې نه يې؟

خوب ارام مې په ازغيو
په سکروټو کې راګير يم
غم لا څه چې خپله وير يم
هوساينه شوه بدبخته
دنيا اور واخيست سوځېږي
د زړه کور کلی مې وران شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لولپه شو، لولپه شو لولپه شو
څنګه ووایم چې نه یې
څنګه ومنم چې نه یې؟

خبریاله: د مهربانه خدای تعالی په پاک او سپېڅلي نامه! دوستانو سلام علیکم، تاسو له آریانا ټلوېزیون څخه د مرغلرې خپرونه ګورئ، هر ځای چې یاستئ، ورځ او شپه مو پخیر!

د دې خپرونې په عمومي برخه کې به قدرمن مېلمه شاعر او لیکوال جمال ناصر اصولي راسره وي، تاسو یې له شعرونو او لیکنو سره آشنایي لرئ. له دوی سره به خبرې وکړو، مخکې له دې چې پوښتنې ورڅخه وکړو، نو ښه راغلاست ورته وایو!

اصولي: له تاسو مننه کوم چې ما ته مو په خپله خپرونه کې وخت راکړ او زه مو راوبللم.

خبریاله: اصولي صاحب تر ډېره پورې دوستان ستاسو له نوم سره، ستاسو له ادبیاتو سره آشنایي لري، خو یو ځل بیا هم غواړو چې د مرغلرې په خپرونه کې واورو چې شاعرۍ او لیکوالۍ ته مو له کله څخه پیل وکړو، په کورنۍ کې مو نور څوک هم شاعر او لیکوال وو؟

اصولي: زموږ کورنۍ اصلن له پخوا نه یوه علمي کورنۍ ده، خو متاسفانه شاعران او لیکوالان مو په کې نه درلودل، اما پلار جان مې سیاسي لیکنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي، کله کله په مجلو کې خپرېږي.

خبرياله: له وړوکوالي څخه مو شاعري کوله؟

اصولي: هو، د شاعرانو اشعار مې لوستل، خوند يې راکاوه او زمزمه کول به مې، نو له ډېر وړوکوالي نه مې ورسره مينه وه او لوستل مې او شاعري مې هم له وړوکوالي نه شروع کړې ده.

خبرياله: تاسو چې د شاعرانو شعرونه او ليکنې لوستلې، کوم وخت يې پر تاسو داسې اغېز کړی چې کوم وخت شعر وليکئ او يا ليکنې وکړئ؟

اصولي: اصلن ما ډېره مينه د رحمان بابا له اشعارو سره درلوده، خوشحال خان مې لوست، ملنګ جان چې ولسي شاعر دی، د هغه اشعار مې لوستي او غني خان مې لوست، نو ډېره ملګرتيا راسره د رحمان بابا اشعارو کړې، د غني خان اشعارو کړې، خصوصن هغه حماسي اشعار چې دوی ويلي، د وطن، د ژبې او د خپل قوم په اړه، نو هغه اشعار وو چې ما ته يې هم څه راکړل او ما هم يو څه الهام ترې واخيست او همدې ډګر ته يې زه هم راوايستلم.

خبرياله: ډېر ښه، په شعر کې ستاسو مضمون تر ډېره څه شی و؟

اصولي: زه د فورم له مخې تر ډېره غزل ليکم، آزاد شعرونه ليکم او څلوريځې هم لرم، بېلابېل فورمونه پکې شته، په عموم کې که ووايم ډېر اشعار مې حماسي دي، عشقي اشعار مې ډېر لږ دي، البته کوښښ کوم چې ويې ليکم، مګر ليکلی يې نه شم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرياله: ياني الهام مو هماغه حماسي دی؟

اصولي: بالکل او خوند راکوي چې حماسي شعرونه ووايم او وليکم او بيا يې زمزمه کړم او خوند ترې واخلم.

خبرياله: څومره چې ويل کېږي، دا هم ټول په الهام پورې اړه لري، يانې چې څنګه الهام چا ته راشي، هماغسې يې ليکي، يانې په زور يو څوک شعر نه شي ليکلی، که داسې نه ده؟

اصولي: بالکل، اوس داسې هم کله کله کېږي، چې زه د شعر شپږ بيتونه وليکم، خو اووم بيت چې راڅخه پاتې شي بيا يې بل وخت نشم ليکلی، يانې تر هغې بايد زه ورته انتظار شم چې يوه انګېزه پيدا کړم، تر څو هغه نيمګړی شعر بشپړ کړم. نو له يوې انګېزې پرته به ډېره مشکله وي چې څوک خپل نيمګړی شعر بشپړ کړي. شاعران هم بيا په څو ډوله دي، ځينې يې فی‌البديهه شاعران دي، چې موږ يې په خوست ولايت کې لرو، په پکتيا کې هم شته چې فی‌البديهه اشعار وايي او دوی ورته (شورئ) او لغات وايي. مستقيمن يو شاعر له بل شاعر سره په ترنم کې د يو بل مقابله کوي او يو د بل ځواب وايي او همالته يې جوړوي، خو هغه د فولکلوريک يا ولسي ادبياتو يوه برخه ده، چې په فولکلور کې پرې بحث کولای شو، مګر اشعار چې يو شاعر يې ليکي او ورته کېني نو بايد يوه انګېزه موجوده وي، د انګېزې له مخې يې بايد وليکي، نو انګېزه چې نه وي، خورا مشکله ده چې يو شاعر دې شعر وليکي او د دې لپاره چې يو ښه شعر وليکل شي، نو بايد چې يوه ښه انګېزه موجوده وي.

خبرياله: ستاسو شعرونه په کورنۍ کې څوک وايي او څوک يې خوښوي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصولي: زما اشعار خو په کورنۍ کې چې ماشاءالله ډېره لويه کورنۍ ده، ماشاءالله وروڼه ډېر لرو، د ترو زامن همداسې، نور خپلوان، نو فکر کړم چې زما اشعار يې ډېر خوښېږي، د ترو د زامنو مې خوښېږي، د وروڼو مې خوښېږي او بل ورور هم لرم، هغه هم کله ناکله ځينې شعرونه ليکي.

خبرياله: نو که ستاسو خوښه وي، د خپرونې په دې برخه کې ستاسو د دوستانو چې ستاسو شعرونه يې لوستي دي او تر څنګ يې که مو وکيل صاحب پيدا کړ، په دې اړه به د هغوی نظر هم راواخلو.

اصولي: ولې نه، دا به ډېره ښه وه.

خبرياله: ليدونکو په دې شېبو کې راځئ چې وګورو د اصولي صاحب شعرونه چې د دوی دوستانو لوستي او لولي يې، څه نظر پرې لري:

بختيار صافی: جمال ناصر اصولي تقريبن د پينځو کلونو راپدېخوا زه پېژنم او خصوصن هغه وخت زموږ ملګرتيا شوه چې جمال ناصر اصولي د اربکي جريدې مسول مدير و. زما يې شعرونه او ليکنې ډېرې خوښېږي، ډېر تکړه ځوان دی او د دغو موضوعاتو لپاره ښه انرژي لري، د شعرونو يوه ښه ټولګه يې هم راغونډه کړې ده چې د (پردېسۍ تروږمي) په نامه په مارکېټ کې پيدا کېږي.(اوس دوهمه شعري ټولګه هم خپره شوې ده چې درد نوميږي). شعرونه يې په وېبپاڼو، اخبارونو کې، حتا ديکلمه شوي شعرونه يې هم پيدا کېږي، زما ورسره ډېر شوق دی. د اصولي صاحب په شعرونو کې يوه خاصه ځانګړتيا دا ده چې کله يې غوښتي په يوه موضوع باندې شعر وليکي، نو هغه د موضوع ټول اړخونه يې سنجولي دي، لکه د ده په زياتره شعرونو کې د ده ملي احساسات پيدا کولی شئ، د ده د مسافرۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشکلات یا نور هغه موضوعات چې له اوسني وخت سره تماس لري، دغو ټولو موضوعاتو ته یې پکې ګوتڅنډنه او اشاره کړې ده. په جمال ناصر اصولي کې یوه بله ځانګړنه دا ده چې له دې نه علاوه چې شعري قلم لري، له دې سربېره په نورو ادبي موضوعاتو کې هم ډېر تکړه دی. همدا شان سیاسي لیکنې هم کوي او د هېواد په معتبرو رسنیو کې د سیاسي کارپوه په حیث ګډون کوي، چې زما ډېر خوښېږي.

د جمال ناصر اصولي فرهنګي هڅې هم تر ډېره، چې زه په جریان کې یم، هغه دا دي چې د خوست د ځوانانو د یووالي خوځښت فعال غړی دی، او ځیني ناچاپ شوي آثار یې، په نثر او نظم کې هم شته چې تر اوسه لا چاپ شوي نه دي،(سیاسي جګړې کتاب یې اوس اوس له چاپه راوتلی دی). همېشه په دغه برخه کې له هغو کسانو سره هم مالي مرسته کوي، چې کتابونه یې لیکلی دي، خو د چاپولو وس یې نه لري، نو عمومن په فرهنګي هڅو کې چې د ده کومه ونډه ده، واقعن باید په ښه سترګه ورته وګورو، او په دې موضوعاتو کې ډېر تکړه ځوان دی، زما نږدې دوست دی، نو په دې خاطر چې د ده په باره کې څومره هم وغږېږم نو کمه ده. د ده په باره کې به زما همدومره پیغام بس وي.

عبدالحلیم همت صاحب (*د عدلیې وزارت اداري او مالي ریيس*): د اصولي صاحب په هکله، څومره چې یې زه پېژنم، ما او اصولي صاحب به د شپې پوهنتون یو ځای وایه، نو د ده شخصیت ډېر لوړ شخصیت دی او زه یې له نږدې پېژنم، څکه ما له ده سره د شپې او ورځې مجلسونه کړي دي. اصولي صاحب واقعن یو هغه دردېدلی افغان دی چې د افغانانو په درد باندې دردېږي او پر ښو یې خوشحالېږي او یو رښتینی، پښتون او د کلیوالو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبره نر افغان دی، او زه ډېر احترام ورته لرم، همداراز نه یوازې دا چې اصولي صاحب خپله ښه انسان دی، بلکې له یوې ښې کورنۍ څخه دی، د ده کورنۍ سلسله ډېره لوړه سلسله ده، عالمه کورنۍ او دی هم خپله عالم انسان دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاعري او لیکوالي یوه بېله نړۍ ده

پینځمه مرکه

خبریاله (مسکا نیازۍ): قدرمنو لیدونکو بیا هم تاسو ته ښه راغلاست وایمه. لیدونکو تاسو ته به معلومه وي چې د خپروني دغه برخه موږ شعر او شاعرۍ ته ځانګړې کړې ده، له موږ سره یو دروند شاعر هم مېلمه دی، نو له ده سره به موږ خبرې اترې لرو، د شعر او شاعرۍ په اړه له موږ سره پاتې شئ.

خبریال(کمال): دوستانو د خپروني په دې برخه کې له موږ سره قدرمن مېلمه لیکوال او شاعر جمال ناصر اصولي مېلمه دی، چې ښه راغلاست ورته وایو. د اصولي صاحب شاعري ښکلې شاعري ده، د ده شعرونه موږ اورېدلي دي، نو ډېره مننه ترې کوم چې ستوډیو ته راغلی. دوستانو تاسو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته به هم شعرونه ووایي، د شعر او شاعرۍ په اړه به ترې پوښتنې وکړو، ښه راغلاست درته وایو اصولي صاحب چې زموږ بلنه مو ومنله.

اصولي: کور آباد، ډېره مننه!

خبریاله: خوشحاله اوسئ اصولي صاحب، دا چې په خپرونه کې له موږ سره یاستئ، موږ خوشحاله یو او نن به په شعر او شاعرۍ خبرې کوو، ځکه په افغانستان کې د شعر او شاعرۍ مینه‌وال ډېر زیات دي او ډېر خلک ورته لېواله هم دي. راځو دېته چې پر شعر او شاعرۍ وغږېږئ چې تاسو څومره شاعري کړې ده، له کومه وخته مو پیل کړې، او ستاسو په نظر یو ښه شعر کوم شعر ته ویلی شو؟

اصولي: د لوی او ښوونکي خدای په نامه. شاعري یوه بېله دنیا ده، په دې دنیا کې ټول وګړي نه اوسېږي، ځینې وکړي دې نړۍ ته لاره پیدا کوي، خوږه دنیا ده، د عاطفې او لطافت ډکه دنیا ده. زه د ښوونځي په څلورم او پینځم ټولګي کې وم چې اشعار مې لوستل، خوند یې راکاوه.

یوه خاطره درته ووایم، د ډاکټر صاحب نجیب په وخت کې په ملي راډیو تلوېزیون کې د ماشومانو خپرونه وه او شاهنواز جانباز دلته د ښوونې او روزنې د ادارې مشر و، نو زه به دې خپرونې ته ډېر راتلم، یوه ورځ راغلمه د کاوون توپاني شعر مې راوړی و، نو زه پر دې نه پوهېدم چې دا تخلص چې د کاوون توپاني دی، که دا خپل تخلص پکې واچوم، یانې دا بیا ادبي غلا کېږي که نه، خو ماشوم وم او ما همداسې کړي وو. کله به چې دلته راتلم نو اول به شاهنواز جانباز ته ورتلم، خدای یې دې ژوندی لري اوس په استرالیا کې دی، یوه ورځ چې ورغلم ویل یې نن دې څه راوړي چې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپرونه کې يې وواېي؟ نو ما بيا يو انقلابي شعر ورته ووايه، ويل يې چې دا شعر دې خپل دی؟ ما ويل نه خپل مې نه دی. ويل يې نو ولې دې خپل تخلص پکې کارولی؟ نو ما ورته ويل چې دا نو اوس غلط کار دی؟ ويل يې هو دا ناسم کار دی، دا بيا مه کوه. نو بيا مې هغه خبره له ځانه سره نوټ کړه او پر دې مې فکر شروع کړ چې زه به څنګه شعر ليکم.

ما له پخوا، له وړکتوبه د بېلابېلو شاعرانو اشعار لوستل، کله چې د انقلاب دوره په تېرېدو شوه او اسلامي دوره راغله، په هغې کې ډېر وخت موږ درلود چې مطالعه وکړو، بيا مو نو په اوايلو کې غني خان، رحمان بابا، لکه څنګه چې ټول شاعران همدا لولي، خوشحال خان زموږ کلاسيک شاعران ولوستل او له دوی څخه مې همدا انګېزه را پيدا شوه. اشعار مې ليکل خو له ځان سره مې ساتل نه، ځکه په ارزښت يې نه پوهېدم، خو کرار کرار مې بيا ځينې اشعار چې لرل، له هغو څخه مې بيا ډېر وروسته په ۲۰۰۲ کال کې د «پردېسۍ ترووږمي» په نامه يوه شعري ټولګه چاپ کړه، خو وروسته بيا پر دې پوه شوم چې ما د دې ټولګې په چاپ کې يو څه بېړه کړې او په همدې خاطر مې بيا تر ننه پورې چې ډېر کلونه واوښتل بيا بله ټولګه چاپ نه کړه، خو ډېر اشعار لرم چې که وخت مساعد شي، زه به هغه شعرونه، ورسره په څنګ کې ناول او لنډې کيسې دي، هغه به چاپوم، همداراز ځينې سياسي مرکې دي چې له رسنۍ سره مې کړې دي، تابيا لرم چې هغه هم د کتاب په بڼه راوباسم، ياني تقريبن تر پينځه شپږو ناچاپ اثار دي، خو ځينې وايي چې چاپ نه وي، هغو ته اثر نه شو ويلی، دا رښتيا ده، کله چې چاپ شي، بيا هغې ته اثر وايو، اوس يوازې يو اثر لرم، هماغه مو شعري ټولګه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرياله: ډېر عالي، ډېر په زړه‌پورې ښاغلی اصولي صاحب ستاسو آواز هم ژورناليست ته پاتې کېږي، مثلن که چېرې تاسو راډيويي خپرونې وړاندې کوئ، نو د ژورناليستۍ لپاره مو ډېر ښه آواز دی، د ليکوالۍ لپاره، ځکه دا آواز چې دی ډېر اثر لري.

اصولي: کاروان صاحب يوه ورځ راته ويل، بده دربانديې ونه لگېږي يوه خبره درته کوم وايي غږ دې ډېر ښکلی دی، خو کاش چې غزل دې د ټکر غوندې ويلی، يانې سندرې دې ويلی هاهاها!

خبرياله: هاهاها، ښه، اصولي صاحب راځو شعر ته او پر دې باندې خبره کوو چې ډېر شاعران وايي چې هر ليکوال شاعر کېدلی شي، مگر هر شاعر ليکوال کېدلی نه شي، چې دا ډېره مهمه خبره ده. تاسو څومره له ليکوالۍ سره مينه لرئ او څومره ليکوالي کوئ، ځکه شعر او شاعري خو اوس په افغانستان کې خورا ډېره شوې ده، فطرتن هم که وگورو دا د پښتو ژبه او د پښتنو کلتور داسې دی چې پښتانه زياتره شاعران دي او په دې برخه کې هغه ښه بېلگه يې لنډۍ دي. لنډۍ په پښتو کې هغه اشعار دي چې هر پښتون او هره پښتنه يې ويلای شي، ځکه که ووايو چې ما به مبالغه کړې وي چې ټول پښتانه شاعران دي، نو داسې هم نه ده خو لنډۍ او دېته ورته نور هغه څه چې په پښتو ولسي ادبياتو کې دي، له دې څخه معلومېږي چې پښتانه له شعر او شاعرۍ سره ډېره علاقه لري.

ليکوالي مو څومره کړې ده، تاسو مخکې د ناول يادونه وکړه، په ناولونو مو کار کړی دی؟

اصولي: ليکوالي رښتيا هم يوه بېله دنيا وي، خو له يو بل سره نږدې يانې

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو له بل سره تړاو لري، خو شعر زما په آند له ليکوالی يا له نثر څخه سخت دی، هر هغه څه چې موزون وي، له ساده خبرو څخه بېلېږي او سختېږي هم، نو پر دې اساس زما په نظر چې ليکوالي به آسانه وي، شعر، البته موږ او تاسو چې وايو چې شاعران دي، خو هغه شعر ته چې شعر ويل کېږي، هغه بيا لږ دي. شعر هر څوک ليکي، زه يې هم ليکم، مګر ځانته شاعر نه وايم، نو چا ته چې شاعر ويل کېدای شي او حساب پرې کېدای شي هغه شاعران بيا کم دي.

هو، ليکوالي مې هم کړې، ډېری وخت په ځينو مقالو کار کوم، اوس خو دا د شعر د دنيا تر څنګ سياسي ژوند ته هم داخل شوی يم، سياسي ليکنې کوم، ډېر ورځني موضوعات ياداشت کوم، چې په راتلونکي کې به هغه څه وي چې ټولنې ته نه وي راوتلي، يانې ټولنې نه وي ليدلي، خو ما ليدلي وي، هماغه به د افغانستان له ځوانانو سره شريکوم، چې د ملت په ګټه وي، د ملي ارزښتونو په ګټه وي، د ولس په ګټه وي، ليکوالي رښتيا هم چې د شعر تر څنګ يوه بله ښکلې دنيا ده او...

خبرياله: هنر هم دی!

اصولي: بالکل يو هنر دی، يانې موږ چې يوه پديده په بله پديده اړوو، دېته هنر وايي، يانې موږ چې عادي خبرې خوږې کوو، هنري کوو يې نو دا هم آسانه کار نه دی، او په ليکوالانو کې هم اوس ډېر داسې دي چې عادي خبرې کوي، مګر ځينې خلک بيا هغه عادي خبرې تر خلکو ډېرې خوږې رسوي او خلک يې هم په ډېر خوند سره اوري، لولي يې. نو دواړه بېلې دنياوې دي، هر ليکوال شاعر نه دی، او هر شاعر بيا ليکوال نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبريال: زما په اند هم چې شاعري ما ته سخت کار ښکاري او هر څوک شعر نه شي ليکلی، خو ليکوالي بيا آسانه ده او هر څوک يې کولی شي، ځکه چې روانه او سليسه ده، خو شعر بيا د ځينو شاعرانو په اند تر څو چې د شعر ښاپېرۍ درباندې ناسته نه وي، نو شعر نه شو ليکلی. اوس راځو له تاسو څخه يو شعر اورو:

اصولي: حتماً ولې نه، ما خپل شعرونه ډېر نه دي راوړي، خو يو آزاد نظم دی:

ژوند ما سره مينه کوله
د جنون له تورو تيارو يې ساتلی وم
هره غېږ کې يې د مشکو خوشبويي خوره وه
هره مسکا يې د ژوند ساه وه
هره لمحه يې د روح غذا وه
ژوند ما سره مينه کوله
خو يو ناڅاپه مې د خوشحالۍ په کور کې
د رڼاګانو برج را ونړېده
تيارې انګړ ونيوه
د هرې خونې وره کې
بلاوې لنګې شولې
غوغاوې ګډې شولې
د رڼاګانو اور کې
پاتې سکروټې شولې
ژوند ما سره مينه کوله

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژوند ما سره مينه کوله
اوس مې د کور چاپېریال ساندې ويرونه وايي
زما په وره يې د تيارې نوم ليکلی
د ناروغۍ په څا کې
د زړه ټکور لوېدلی
ژوند ما سره مينه کوله

خبرياله: ډېر ښه، ډېر په زړه‌پورې، ښاغلی اصولي کله چې شاعر شعر ليکي، نو په داسې بېلابېلو موضوعاتو يې ځرخوي چې حقايق ټولنې ته وړاندې کړي، يا د شعر په منځ کې پيغام وي، د شعر د اصولو په مراعات سره يې ټولنې ته وړاندې کړي، او کله چې د شاعر شعر اورې له هغې څخه به خوند اخلې، بيا شعر په خپل منځ کې ځينې خاص فورمونه لري، غزل دی، مسدس، مثلث لکه تا چې دغه آزاد نظم ووې، تاسو په کوم يوه فورم کې خوشحاله ياست. زه چې ګورم ډېر شاعران غزل ډېر ليکي او وايي چې غزل د شعر د ټولو فورمونو پاچا دی. په دې اړه ستاسو نظر را واخلو.

اصولي: زه له تاسو سره موافق يم، هغه چوکاټ چې نور اشعار يې لري، غزل له هغو يو څه خاص دی، ياني په هر بيت کې يې بېل بېل موضوعات را اخيستل کېدای شي، غزل خوږ دی، غزل روان دی، غزل په يوه څپه تر پايه پورې روان وي، نو د غزل فورم رښتيا هم چې خوږ دی، خو ځينې نور فورمونه دي چې پښتو يې له پخوا لري، لکه لنډۍ، لکه ځينې سروکي، کاکړۍ او دې ورته نور پښتو فورمونه چې دي، هغه بيا لا خوندور وي، که څه هم د کتاب په بڼه لږ راغلي، مګر په کليو او بانډو کې يې پښتانه لا زمزمه کوي، د دوی لپاره بيا هماغه خوندور دی، د دوی لپاره آسان دی، د

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوی لپاره له معنا ډک دی، دوی همېشه هغه مطالعه کوي او له هغوی خوند اخلي.

زما په نظر د ټولنې لپاره به هغه شعر ډېر خوږ وي چې ټولنې په طبیعي ډول زېږولی وي. اوس راځو لنډۍ ته، پښتو لنډۍ لري چې د دنیا په هېڅ یوه ژبه کې د لنډۍ غوندې فورم وجود نه لري، خو دېته ورته یو فورم دی چې جاپان یې لري چې هغه هایکو ده، خو هغه بېل شی دی. هایکو هم ځومره چې په جاپاني کې خوند کوي، هومره بیا په پښتو کې خوند نه کوي.

خبریال: هایکو په پښتو کې متاسفانه ډېر کسان لیکلی هم نه شي، ځکه د دې فورم هغه اصلي شکل ورته معلوم نه دی، بېخي بل شی لیکي.

اصولي: هو، بالکل هېڅ امکان نه لري، چې د جاپانیانو غوندې د یې ولیکي.

خبریاله: یانې موږ دا فورم نه لرو؟

اصولي: هو، هغه عروضي فورمونه چې له عربي څخه پښتو ته راځي او په هغه ډول موږ شعر ولیکو، نو د پښتو شعر خوند بدلېږي، یانې چا چې کوشش کړی چې په عربي عروضو شعر ولیکي، د پښتو شعر هغه خوند بدلېږي، نه لیکل کېږي، ځکه پښتو ځانته یوه ژبه ده او عربي ځانته. که موږ ووایو چې ټپه یا لنډۍ دې په عربي کې ولیکل شي، نو هېڅ امکان نه لري چې هسې خوند دې ولري.

خبریاله: که لنډۍ ترجمه هم شي، نو خوند یې ځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصولي: بالکل. هرې ژبې ته يو شعر په عين عروضو ځي، يانې په هماغه سيستم باندې ځي، نو هيڅ امکان نه لري چې هغسې خوند دې وکړي، مګر دلته په يوه لنډۍ باندې کتابونه ليکل کېږي. مثلاً:

که په ميوند کې شهيد نه شوې،
خدايږو لاليه بې ننګۍ ته دې ساتينه!

پر همدې يوه لنډۍ باندې کتابونه ليکل کېږي. د پښتنو عادات، د پښتنو تورې، د پښتنو غيرت، بې ننګي، د ښځو غيرت، ننګ، يانې ډېر څه يې په غېږه کې رانغاړلي وي، او ټولنې ته يې وړاندې کړي وي. مطلب که څوک وغواړي چې کتابونه پرې وليکي، نو کتابونه هم پرې ليکل کېداى شي، خو په بله ژبه کې بيا خوند نه کوي، ځکه له مانا او مفهومه به خالي وي.

خبريال: ډېره مننه. اصولي صاحب کله چې موږ وايو چې دغه يو ښه شعر دى، يا خلک وايي چې دا يو ښه شعر دى. دغه ښه شعر به کوم وي، آيا په دې کې به هدف ښه وي، که تخيل به يې ښه وي، ښه مفهوم ولري، ښه تصوير ولري، کوم توکي يو شعر ښه شعر کولاى شي؟

اصولي: ګورئ که په لنډ ډول ووايو، ښکلى شعر هغه دى چې د لوستونکي خوښ شي، خو شاعران يې بيا په بېل ډول تعريفوي، هغوى وايي چې د ښه شعر ژبه خوږه وي، څپې يې پوره وي، تصوير ولري، خيال ولري، يانې هغه پينځه توکي دي چې هغه بايد پکې پرځاى وي، خو زه وايم چې هره موزونه وينا چې لوستونکي ته خوند ورکړي، هماغه ښکلى شعر دى.

په لويه کې که ووايو، اشعار بايد د ټولنو پر ناخوالو را وګرځي، د هغه وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ناخوالو پر مسایلو بحث وکړي، او د هغوی تعریف وکړي. ۳۵۰۰ کاله مخکې په مصر کې لومړنی شعر ایجاد شو. د مصر یوه مذهبي مدرسه وه چې په هغه کې دیني درس ورکول کېده، په هغه کې یو معلم و، چې لومړنی شعر یې ولیکه. ده وویل چې که شعر د لیلا په شونډو، په زلفو، په ښایست راوڅرخي هغه شعر نه دی، بلکې شعر هغه دی چې د ولس ورځني مسایل را اوچت کړي او تر لوستونکي یې ورسوي، په خوندوره بڼه یې تصویر کړي، انځور یې کړي، او خلکو ته یې وړاندې کړي.

طنز ځومره خوږ دی. طنز اصلاً هغه څه دي چې یوه چا ته وایې چې ستا وېښتان ښه نه دي، پر سر دې وېښتان نشته، ستا قد ټیټ دی، ته چاغ یې، ته ډنګر یې، یانې بد توصیف یې کوي، خو طنز دا ټول په ډېر خوندور ډول تصویروي، یانې خپله هماغه شخص چې نیوکه پرې کېږي، هغوی هم ورته خاندي، ده ته یې رسوي، یانې دا یو بېل هنر دی.

په همدې ډول شعر هم باید خوږ وي، د ټولنې هغه اصلي ستونزې را ولاړې کړي، انځور یې کړي او ټولنې ته یې ورسوي.

خبریاله: مننه کوم، اصولي صاحب طبعیت، چاپېریال پر شاعر ځومره اغېز کوي، مثلاً تاسو د کابل ښار ته راغلي یاست، خو که دلته وګرځې، نو شین فصل، یانې ځمکه به ونه ګورې، همداسې که خوست ته ولاړ شې، مثلاً د خوست غرونه وګورې، د هغو طبیعي منظرې وګورې، ځومره اغېز درباندې کوي، شاعران خو وایي چې هغه سیمه، چاپېریال ډېر اغېز لري؟

اصولي: ګورئ شاعران دوه ډوله دي، یو هغه دي چې هر وخت وغواړي شعر لیکلی شي، بل هغه دي چې یو الهام یا یوه انګېزه ورته پیدا نشي، نو

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر هغه شعر نه شي ليکلی.

اوس زه چې دا اوس وغواړم يو بيت شعر هم نه شم ليکلی، يوه نيم‌بيتي به جوړه کړم، بله به راڅخه پاتې وي، يا به يې وزن خراب وي او يا به يې څپې کمې وي، مګر داسې هم کېږي چې يوه طبيعي انګېزه راته پيدا شي، چې بيا په پينځو دقيقو کې هم يو غزل ليکلی شم يا يو ښه نظم ليکم. طبيعي انګېزې په شاعر تاثير کوي، او له طبعيت څخه انګېزه اخلي. دا انګېزه طبيعي ده، چې شاعر ته پيدا کېږي او ځينې خلک دېته بيا الهام وايي.

نو بالکل هغه څه چې په طبيعت کې دي، د طبيعت په ليد کې دي، د هغې څخه شاعر يو ډول انګېزه اخلي، البته طبيعت يې ورکوي دا انګېزه، متاثره کېږي ترې، نو له دې انګېزې پرته هېڅ وخت شعر نه ليکل کېږي، يانې په خپګان کې شعر ليکل کېږي، په ډېره خوشحالۍ کې شعر ليکل کېږي، همداراز ډېرى شاعران له مينې څخه اغېزمن کېږي او شعر ليکي، ډېرى بيا پر يوه بل شي شعر ليکي، مثلاً يو کس اوښ درلود، نو ډېر اشعار به يې د اوښان له صفاتو ډک وو، ډېرى شاعران چې په کلي کې اوسېدلي وي، د کلي په اړه ډېر اشعار لري، يو څوک د درياب په مورد شعرونه ليکي او داسې نور...

خبرياله: مثلاً لايق صاحب غره ته ډېره شاعري کړې، يانې غر يې ډېر ستايلی دی؟

اصولي: بالکل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرياله: يانې داسې شاعران به هم وي چې په شعرونو کې يې خپل ځان ډېر ستايلی وي؟

اصولي: بالکل، داسې هم ډېر شته دي، نه يوازې دا چې ډېر شاعران دي، بلکې هېڅ شاعر نشته دی چې د ځان توصيف ونه کړي. شاعرانو ته هغه خپل شعر تر ټولو ښکلی ښکاري، او ډېر دا وايي چې دا زما په اشعارو که چا نيوکه وکړه، دا په دې مانا چې زما زوی ته يې ښېرې وکړې، زما اولاد ته يې ښېرې وکړې.

خبريال: بالکل، ډېره مننه اصولي صاحب د خپرونې په دې برخه کې ستاسو يو بل شعر به واورو.

جمال ناصر اصولي: زه به يو غزل درته ووايم:

کافر

وايـــي چـــې غونـــډ افغانســـتان کـــافر دی
ستاســـو جومـــات، ستاســـو قـــرآن کـــافر دی

زمـــوږ لمونځونـــو څخـــه ســـاه وباســـي
لانـــدې مـــو ځمکـــه، پـــاس آســـمان کـــافر دی

وايـــي ســـبا، پـــرون او نـــن مـــو وژنـــو
نـــن مـــو غنـــي، پـــرون امـــان کـــافر دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وايـــــي دا خـــــاوره بايـــــد لولپـــــه شـــــي
خوســـت مـــو كـــافر دی، بدخشـــان كـــافر دی

ستاســـــو تنـــــدي د لګولـــــو نـــــه دي
هـــم مـــو قبلـــه هـــم جانـــان كـــافر دی

اصـــــولي ښـــــار كـــــې مرثيـــــې وربـــــږي
خنـــــده كـــــافره ده، خنـــــدان كـــــافر دی

خبرياله: ډېر ښه، ښكلى غزل و، څلور دقيقې وخت نور هم لرو، وروستۍ پوښتنه كوم، هغه دا چې اوس خو ډېر كسان شعرونه ليكي، همداراز د شعر تر څنګ ليكل هم كوي، نو د ليكوالۍ په برخه كې د دوی فعاليتونه څومره ګټور دي؟

اصولي: زه به يو وړوكى پيغام وړاندې كړم، كه موږ وغواړو چې خپله ټولنه د سيالانو سياله كړو، نو موږ يې يوازې د شعر په وسيله نشو سياله كولی، نو ښه ده چې زموږ شاعران، ليكوالان په كومه برخه كې چې تخصص لري، په هماغه برخه كې د دوی علمي كتابونه ترجمه كړي، په علمي كتابونو دې كار وكړي، زموږ ټولنه هلته پرمختګ كوي، چې موږ طبي كتابونه ولرو، موږ په عموم كې علمي كتابونه ولرو، موږ له ايراني كتابونو څخه خلاص شو، موږ له پاكستاني كتابونو څخه خلاص شو، موږ له انګريزي كتابونو څخه خلاص شو، بلكې په خپله پښتو كتابونه ولرو، بيا هلته تر يوه حده موږ كولای شو چې له دوی سره په علمي ډګر كې سيالي

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړو، داسې هيڅ وخت نه کېږي چې يو کتاب راوتلی وي، خو په ايران کې بيا په فارسي ترجمه شوی نه وي، مګر په افغانستان کې دې موضوع ته هيڅ توجه نه شوې او نه کېږي ورته.

په لويه کې موږ بايد بهرني کتابونه، علمي کتابونه چې په هره ژبه کې دي، راواخلو او ويې ژباړو. يو شاعر دی، چې ډاکټر هم دی، هغه د دې طب کتابونه را وژباړي، کوښښ دې وکړي، يو کتاب دې په ټول عمر کې وژباړي خو دا کار دې وکړي. يو انجينير دی له شاعرۍ او ليکوالۍ سره مينه لري، هغه دې انجينيرۍ په برخه کې يو کتاب را وژباړي، يوه مقاله دې را وژباړي، انټرنټ ته دې يې ورکړي، خپره دې يې کړي.

خبريال: ډېره مننه اصولي صاحب، ښو ټکو ته مو اشاره وکړه، زموږ د خپرونې وخت په همدې ځای پايته ورسېد، له تاسو ډېره مننه کوم او تاسو ته په خپلو چارو کې ډېر برياليتوب غواړم.

جمال ناصر اصولي: خوشحاله اوسئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شاعري ناکسبي هنر دی

ديکليمه:

تا يو څه را زده کړل
دومره مينه د راکړه
چې د زړه په هره برخه کې ګرانښت را ګډ شو
اوس چې ته نه يې
ستا په خالق مېين شوی يم
هرې غړېدا ته يې اوښکې تويوم
مخ په مخ يې ښکلوم
او په نيمو شپو ورته اوږدې اوږدې سجدې لګوم
د (ته لوړ يې) جملې په ويلو، تندی په ځمکه وهم
يواځې د ده ثنا کوم
يواځې دی ستايم
يواځې دی ښکلوم
ستا د ښايست خالق خورا ښکلی دی
ستا د جلوې مصور ډېر هنرمند

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبریاله: ګرانو او قدرمنو لیدونکو سلامونه مې ومنئ، زموږ د نننۍ خپرونې میلمه جمال ناصر اصولي دی، چې له ده سره ادبي بحث لرو، د ده ادبي ژوند څېړو، اصولي صاحب ښه راغلئ خپرونې ته:

اصولي: مننه چې زه مو را وبللم، ما ته مو وخت راکړ.

خبریاله: اصولي صاحب نن به راشو ستاسو ادبي ژوند ته، د لیدونکو سره به دا پوښتنې وي، چې تاسو همېشه په سیاسي بحثونو کې وئ، او نن راځئ په ادبي بحث کې ګډون کوئ، کېدای شي ستاسو له شعر سره تر ډېره پورې څوک اشنایي ونه لري، ستاسو له ادبي ژوند سره، نو غواړو چې نن یې ورسره آشنا کړو. پیل به له تاسو وکړو، کله چې تاسو په خوست کې اوسېدلئ، د خوست د ښکلاوو، د طبعیتونو تاثیر و، چې شعر مو ولیکه؟ که لکه نور شاعران چې وایي، په وطن کې مو جنګ و، ځکه مو شعر ولیکه او یا هم نور څه تاثیرات وو؟

اصولي: داسې ده چې د شعر لیکنه یا هغه څوک چې شعر لیکي، پر هغوی بېلابېلې اغېزې کېدای شي، چې یو څوک شعر لیکلو ته هڅوي، زه فکر کوم چې د طبعیت ښکلا، د طبیعت مصیبتونه، د ژوند هڅې، د ژوند رمزونه، د ژوند کړه وړه، دا هغه څه دي چې په رښتیا هم سړی شعر لیکلو ته هڅوي او شاعر شي. او داسې هم ویلی شو، چې شاعر دغه شعر کسبي نه دی زده کړی، بلکې په فطري ډول ورته پیدا شوی دی، ځکه شعر یوه کسبي پدیده نه، بلکې یوه فطري پدیده ده، چې ځینو خلکو ته پروردګار ورکړې ده.

زه خو وایم هغه څوک چې شاعر وي، هغه څوک چې د شعر په ژبه پوهېږي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څوک چې شعر لوستلی شي او خوند ترې اخيستلی شي، دوی به يو بېل ذوق لري، دوی به يو خوندور ذوق لري، چون شاعر همېشه هغه جذبات، هغه احساسات، هغه د طبعيت ښکلاوې، هغه د ژوند ښکلاوې، هغه انساني ښکلاوې، هغه غميزې، هغه کړه وړه چې يو عادي کس يې هېڅ وخت نشي انځورولی او نه يې ليدلی شي، شاعر او ليکوال هغه راباسي او د کاغذ پر مخ يې انځوروي، ساه ورکوي، هغه څه ته ساه ورکوي چې بل څوک يې حتا ليدلی نه شي، نو زه فکر کوم د شاعر يوه ځانګړنه دا هم ده، او شاعر د دغو ټولو کړو وړو ځخه چې ما وويل د دغو ټولو ځخه الهام اخلي او خپل شعر را پيدا کوي او خپل شعر ته د کاغذ پر مخ ساه ورکوي.

خبرياله: تاسو په خپلو شعرونو کې د طبعيت ښکلا ډېره انځور کړې، د طبعيت ښکلا ته مو ډېره ساه ورکړې ده، يا هم د انسانانو ښکلا ته، يا هم غميزو پر تاسو تاثير کړی؟

اصولي: ما په شعرونو کې اصلاً د هېواد ناخوالې ډېرې انځور کړې، چون چې زه په جنګ کې زيږېدلی يم او تر اوسه په جنګ کې اوسم، تقريباً دېرش پنځه دېرش کاله کېږي چې په افغانستان کې همدا جنګ دی، دلته بې له جنګ موږ څه نه دي ليدلي او تل مو همدا اورېدلي چې دلته څوک زخميان شوي، چېرته چاودنه شوې، څوک شهيدان شوي، ماشوم، کونډه، غريب، بې وسه، دا هغه مسايل دي چې موږ او تاسو اورېدلي او اورو يې او همدا مسايل دي چې پر يوه شاعر تاثير کوي او هغه څه انځوروي چې هغه ويني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیکلیمه:

هلتـــه عشـــق او محبـــت دی
دلتـــه جهـــل ونفـــرت دی

هلتــه جــام د ســاقي لاس کــي
دلتــه ســرو وینــو ســرقت دی

هلتــه وایــي چــي بربنــد يــو
زه بربنــد پــه خولــه غيــرت دی

يــو خــوا عــدل بــل خــوا قتــل
کــوم دوزخ کــوم يــو جنــت دی

زمـــا تـــوره ســـتا قلـــم دی
خنگــه بــل رنــگ طفالــت دی

د اســـمان لـــه بیابانـــه
را خــور شــوی کــوم ذلــت دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس مـــي ســـتا جيــب تــه نيــولی
زه پښـــــتون وايـــــم خيـــرت دی

اوس راځــه الله(ج) د مــل شــه
زمــا لالتهــين لا هـــسي تــت دی

تــل مـــي ورور لــه پښــو نيــولی
دا اســــلام نـــدی عــــادت دی

زه د ديـــن غيـــرت دعـــوه کـــړم
لــوخ تــور څټــو مــی عــزت دی

پـــــه لـــــر کلــــي ميخــــاني دي
پـــــه بـــــر کلــــي قبــــارت دی

هلتــــــه مچــــــي دلتــــــه لاړي
اصـــولي وايـــه کـــوم پـــت دی

خبرياله: که د خپرونې په دې برخه کې ستاسو يو شعر واورو چې ليدونکو ته هم معلومه شي چې تاسو په خپل شعر کې څه ډول انځورګري کړې ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصولي: په دواړو سترګو، يو شعر به درته ووايم.

مــوږه د اور پــه پوكــو نــاڅو خپلــه نــه ګــډېږو
مــوږ د ډالــر او كلــدارو پــه ويــر نــه مړيــږو

منـو چـې ټـول عمـر مـو وينـه پـه اسـلام وركـړې
خـو يـو عـادت لـرو پيسـو بانـدې هيڅ نـه بسـيږو

هغـه د لونـګ پنجـابی سـرو سـره تللـی نـه شـو
مـوږ پښـتانه يـو د كاغـذ پـه بيـه ښـه خرڅيـږو

ښـه كـه د غرونـو لېونـي يـو، د بـازونو ښـكار كـړو
ولـې د خوينـدو او يتـيم پـه اوښـكو نـه څـورېږو

مــوږ ميخــانې لــرو بــې بيــې ډک خمونــه لــرو
ســهار بېګــاه يــې څښــو تشــېږي او نــه مسـتېږو

د جنــت لاره لــه كابلــه تېــره شــوې كــه ده
اصــولي ووايــه صــرات لــه پولــه كلــه لــويږو

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرياله: اصولي صاحب تاسو کله په شعر کې مبالغه هم کړې ده؟

اصولي: شعر بې مبالغې نه وي، کله چې مبالغه پکې ونه شي، هغه شعر شعر نه بلل کېږي او يو تش کالبوت دی، نو مبالغه به حتماً پکې وي، حتا ډېر شاعران پکې تر غلو رسېږي، لکه حميد بابا چې هر وخت په خپلو اشعارو کې تر غلو رسېدلی دی، مګر د ده په شعرونو کې چې کومه ښکلا او نازکيخالي ده، د ډېرو کمو شاعرانو په شعرونو کې ليدل کېږي، وايي:

خط په مخ د صنم راغی که سپوږمی شوه په هاله کې
دا يې غاښ به خوله کې زيب کا که ژاله شوه په لاله کې

هسې رنګ سحر او جادوکړي په نظر د شهلا سترګو
نه يی سيال په هند کې شته دی نه ثاني په بنګاله کې

دا زما له غمه شين زړه په کی خيال ديار د شونډو
هسی رنګ زيب و زينت کا لکه مې په شنه پياله کې

که يار غواړې هومره ژاړه څو درځي عبدالحميده
دا په دا چې دُر مونده شي په درياب نه په ناله کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

حنان بارکزی وايي:

ستا له غمه شورش هسي را پيښيږي
چي پخپله مي دستار پر سر خلاصيږي

کي نظر د ښاپيرۍ وشي و مخ ته
تر ښيښي يې د فلک ناره تيريږي

بې له تا هسي ضعيف يم ګلرخساره
پر حباب باندي که پښه ږدم نه ماتيږي

خبرياله: يانې د هغو له جملې داسې يو شعر به درسره وي چې مبالغه دې پکې کړې وي، او داسې کوم شعر هم لرئ چې خپله مو اوربدلی وي او ډېر مو خوښ شوی وي؟

اصولي: هو، شته راسره. اصلن کوم شعر چې شاعر ليکي، اول خپل خوند ترې اخلي، خپله مينه پرې ماتوي له هغې وروسته يې ټولنې ته وړاندې کوي.

خبرياله: ښه، څه فکر کوئ په هغه شعر کې چې مبالغه وي، تر هغه شعره چې مثلن حقيقي تصويرونه پکې دي، توپير يې څه وي، د کوم يوه ښکلا ډېره زياته وي؟ يانې هغه شعر چې پکې مبالغه شوې وي او که هغه شعر چې پکې د حقيقتونو تصوير اخيستل شوی وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصولي: ګورئ يو په شعر کې نازکخيالي ده، شاعر هنرمند دی چې څومره کولای شي په شعر کې نازکخيالي وکړي، هغه حقايق چې په ټولنه کې موجود دي، ښکلي راواخلي او په يوه نازک خيال يې خلکو ته وړاندې کړي او يو هغه څه دي چې وچ شډل شعر وي او له هغو سره خيال موجود نه وي، نو موږ بيا هغې ته کله ناکله شعر هم نه شو ويلی، او وايو چې دا يوازې هغه منظومه ليکنه ده چې ټولنې ته يې وړاندې کړې ده.

خبرياله: اصولي صاحب تاسو چې کله د نورو شاعرانو شعرونه لولئ، کوم شاعر مو ډېر خوښېږي؟

اصولي: زما خو په پخوانيو شاعرانو کې خوشحال خان خټک ډېر خوښېږي، ډېر مې لوستی او د ماسټرۍ په دوره کې مو په هغې باندې ډېر مکث کړی، په سمسترونو سمسترونو مو لوستی دی او له اشعارو سره يې ډېر بلد يم. همداراز غني خان مې ډېر خوښېږي، حمزه شينواری، پيرمحمد کاروان، سايل صاحب، په خوست کې محمد اورخان خاورين صاحب دی د هغې اشعار مې ډېر خوښېږي چې تر اوسه ډېر مړاوی دی، يانې ټولنې ته نه دی راوتلی، مګر اشعار يې ډېر لوړ دي، د کاروان صاحب ډېر اشعار مې لوستي، هغه څه چې مخکې مې ورته اشاره وکړه تخيل او د پيغام ډک اشعار لري. نو د کاروان صاحب اشعار واقعن چې په معاصرو ادبياتو کې هغه اشعار دي چې موږ به تر ډېره د ده په څېر شاعر ونه لرو او که دی نه و [خدای مه کړه] نو په ټولنه کې به د ده تشه تل احساسېږي.

خبرياله: نو ستاسو د کاروان صاحب شعرونه ډېر خوښېږي؟

اصولي: بالکل، خوندور اشعار لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرياله: کاروان صاحب هم ستاسو په اړه څه ويل لري، د هغوی خبرې به هم واورو چې ستاسو په اړه څه وايي.

پير محمد کاروان: جمال ناصر اصولي د خوست په ځوانانو کې يو بيدار ځوان دی، يو وطن‌دوست ځوان دی، مدني کارونه هم کوي، يانې له وطن سره يې مينه ده. لوړې زده‌کړې يې هم کړې دي، د دې تر څنګ شاعري هم کوي، ما د ده شاعري ډېر کلونه پخوا په خوست کې لوستې وه. هغه وخت کې به د دوی عمر کم و، خو شاعري يې خوږه وه، ښه وه، نو زما لپاره ډېر ښه شخصيت ښکاري، او ډېرې هيلې ورسره تړلې، هيله ده چې د وطن لپاره په درد وخوري، د خپلې ژبې لپاره په درد وخوري.

ما تقريبن لس کاله پخوا د اصولي صاحب هغه اولني شعرونه ولوستل، ما ته يې خوند راکړ، ډېر په تول باندې برابر وو، يانې شاعري يې ښه وه، نو اوس به له دې هم پسې ښه شي، ان‌شاءالله.

همدا شان وطني مسايل، دا د افغانانو ستونزې، په اصطلاح د غم او جانان تر څنګ د غم او دروان خبرې د ده په شعر کې شته دي.

نو داسې خبره ده چې د شاعر لپاره سړی داسې فرمايش نه شي ورکولی چې مثلاً ته داسې وکړه او داسې مه کړه. څنګه چې شاعري داسې يو کار دی، چې هغه د خپل زړه چې چا ته ووايي په هماغه کې بيا که سړی د ځان لپاره يوه لوړه څوکه وټاکي او ډېر لرې هدف انتخاب کړي، که دی دا د وطن‌دوستۍ په رنګ کې چې حماسي شعرونه وايي هم، نو په دې برخه کې دې ځان لپاره يوه ډېره لرې او دنګه څوکه وټاکي، چې هغه ته ورسېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرياله: اصولي صاحب تاسو د ژوند ډېره برخه په مسکو کې تېره کړې ده، هلته مو هم ادبي غونډې درلودلې او ګډون مو پکې کاوه؟

اصولي: په مسکو کې په ټوله روسيه کې افغانان ربښتيا هم هلته ډېر اوسېدل، هلته ادبي غونډې کمې وې، خو عمومن په اخترونو کې يا په هغو ورځو کې چې د افغانانو د تاريخ برخې دي، نو په هغو ورځو کې به غونډې جوړېدې او موږ به هم په هغو غونډو کې ګډون کاوه او له افغانانو سره به مو د زړه خواله کوله، په ادبي ناستو کې هم ناست يو، او هلته د افغانانو لخوا د هندوکش په نامه يو جريده چاپېده، له هغو سره مو هم کله ناکله قلمي همکاري کوله، البته هغه اشعار وو چې ټول په پردېس کې ليکل شوي وو، دوی ته به مو ورلېږل او دوی به چاپول او د افغانانو تنده به پرې ماتېده، غونډې وې، کله ناکله به مو ګډون پکې وکړ. چون زموږ ښار له مسکو څخه يو څه لرې و، له هغه ځايه راتګ هم دوی ته مشکل و، تقريبن شپاړس سوه کيلو متره له مسکو څخه لرې و، خو بيا به هم چې خبر شوو، ځان به مو ورته رساوه او ګډون به مو پکې کاوه.

ديکليمه:

انګېزه

ما د محبوبې شونډې هم ښکل کړي
ما د مجاز د عشق خمونه تش دي
ما هر ښايست ته سلامي کړې ده
ما د رندانو ميخانې ماتې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما د ښکلا دنيا کې ځان ورک کړی
په انګېزه د هرې ښکلې کې مې
اور اخيستی
تور اخيستی
خو،
چې د محبوبې خالق ما وليده
د عشق د رب سره مې خواله وشوه
د ښکلا هغه هنرمند مې وليد
او د سرو ميو د چينو مالک ته
په نيمه شپه کې په سجده پرېوتم
د عشق ښايست مې هله وپېژانده
په دواړه مخه مې مچو مچو کړ
د ژوند د هرې انګېزې په راز يې
د خوند په هره انګېزه يې پوی کړم

خبرياله: که بيا بلې موضوع ته راشو چې په مسکو کې خلک له خپلو ليکوالانو سره څومره مينه لري؟

اصولي: روسان يا په عموم کې اروپايان ووايو، دوی خپلو ليکوالانو او شاعرانو ته يوه خاصه مينه ورکوي، د دوی اشعار خلک په داسې يوه فال باندې نيسي، چې هغه درناوی کم ملتونه ورته کوي، مثلن تولستوی چې يو ډېر ښه ليکوال و، ډېر څه يې روسانو ته ورکړي دي، پوره پوره شهکارونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې دوی ته په ميراث پرې ايښي دي. همداراز الکساندر پوشکين ډېر آثار روسانو ته ورکړي دي.

خبرياله: اصولي صاحب اوس به ستاسو آثارو ته راشو چې څومره شعرونه لرئ په عموم کې؟

اصولي: په چاپ شويو آثارو کې خو تر دې دمه يوه شعري ټولګه لرم او درې نورې ټولګې ورسره دي چې ناچاپه دي، يو مې ناول ليکلی چې هغه هم ناچاپه دی، همداراز په څنګ کې يو بل اثر هم ورسره لرم چې هغه د شعر او کيسې په نوم دی، چې يو ځای شعرونه راځي او بل ځای هماغه شعر معرفي کېږي او خاطرې ورسره ليکل کېږي. نو دا ځينې ناچاپ آثار دي چې په نږدې راتلونکې کې به چاپ شي.

خبرياله: د دې وروستي اثر يادونه چې مو وکړله، تاسو د شعر تر څنګ چې هر شعر له يوې خاطرې سره ليکل شوی، نو څه فکر کوئ چې په ادبياتو کې به دا يو نوی شی نه وي؟

اصولي: زه فکر کوم چې په ټولنه کې به داسې شی چا نه وي چاپ کړی، يو شعر دی په څنګ کې يې هماغه خاطره ورسره راغلې، مثلاً د څه لپاره ليکل شوی، چېرته ليکل شوی، په کوم حالت کې ليکل شوی، د جنګ حالت دی، د سولې حالت دی، ستونزې دي، خوشحالي ده، نو زما په اند دا موضوع به يو څه ښکلې وي او دا کتاب به يو څه نوې بڼه ولري.

خبرياله: ناول مو څنګه ليکلی دی، له ناول ليکلو سره مو هم علاقه ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اصولي: ناولونه رښتیا هم چې له پخوا څخه زما خوښېږي، ډېر ناولونه مې لوستي دي، ما هم دا ناول د کرزي د حکومت په اوایلو کې شروع کړ، د کوچیانۍ په نامه دی، د افغانستان د خلکو مشکلات مې پکې را نغښتي دي، د امریکایانو او اورپایانو، کله چې هېواد ته راغلل چې له افغانانو سره یې څه ډول سلوک کاوه، هغه مسایل مې پکې رانغښتي دي، د ناول کرکټر یو کوچی دی او وروسته هغه کومې غوټې چې لري هغه په امریکانو او د افغانستان د خلکو په ستونزو باندې راڅرخي او هغه ناخوالې پکې دي چې هغه زموږ د جنګسالارانو له خوا کېږي، د اروپایانو له خوا دلته وشوې، د طالبانو له خوا دلته وشوې، او د ګاونډیو هېوادونو له خوا دلته وشوې، نو هغه ټول مې سره یو ځای کړي او یو ناول مې ترې جوړ کړی دی.

خبریاله: ډېر ښه. تاسو سیاسي تحلیل هم کوئ، څه فکر کوئ چې علاقه مو ورسره ده او که عقده‌یي دي ځینې لیکنې مو؟

اصولي: له سیاسي لیکنو سره رښتیا هم چې زما شوق دی، څومره خوند چې زه له اشعارو یا ادبي لیکنو څخه اخلم، همدومره خوند له سیاسي لیکنو څخه هم اخلم.

خبریاله: په کورنۍ کې د شعر مینه‌وال لرئ؟

اصولي: هو، په کورنۍ کې د شعر مینه‌وال لرم.

خبریاله: مخالف هم شته دي؟

اصولي: هو، مخالف هم شته دي.

خبریاله: ځینې شاعران چې شعرونه لیکي، مثلاً ځینې ښکلاګانې پکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

تصويروي، خو د کورنۍ له غړي سره يې پوښتنه پيدا کېږي چې دا شعر به يې چا ته ليکلی وي، نو تاسو خو له داسې موضوع سره نه وئ مخامخ شوي؟

اصولي: نو که چېرته داسې موارد هم راشي، نو بيا شاعران هم ډېرې ژبې لري، نو بيا ورته وايي چې تاسو ته مو ليکلی هاهاها ...

خبرياله: ياني تر اوسه تاسې نه يئ مخامخ شوي؟

اصولي: نه، نه. هېڅکله نه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ادبي او هنري نثرونو بېلګې

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱)

نوی کال او په خوست کې يې لمانځل!

نوی کال يا نوروز د رنګينو ګلانو د غوړېدا احساس ورکوي، ډول ډول مرغان د سپرلي د راتګ زيري راوړي او هره خوا چڼچڼې حلقې جوړوي، او مرغاوۍ د اسمان پر مخ د بڼو په څېر کتارونه را ښکاره کوي، د ژوند کولو هيلې رازېږوي او د غمجنو په زړونو کې نوی خوشحالۍ غوړوي.

نوروز ډېر لرغونی تاريخ لري چې آن ريښه يې له ارياياتو له پېره را پيلېږي. افغانان هم چون اريايان دي نوروز يې لمانځلی او تر ننه يې لمانځي. په دې ورځ خوشاليانې او اتڼونه کوي او دا ورځ د يوه پخواني جشن او د سپرلي د پيل ورځ بولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لويه پکتيا او په ځانګړي ډول خوست کې د نوي کال لپاره خوشالیانې کوي او د نوي کال ورځ د يوې تاريخي ورځې په ډول لمانځي او دا ورځ د کال يوه ځانګړې ورځ بولي.

ځوانان د ميلو لپاره د ميلو ځايونو ته ځي او هلته د خوښۍ احساس راغوړوي، اتڼونه يې د ميلې سينګار لا ورښکليوي. ځوانان په لاس لرلو وسلو نښې ولي، شاعران فی البديهه ډول اشعار سره پرتله کوي، چې ورته شاعرانه جنګ هم ويلی شو. پخوا به ځوانانو د نيزو وهلو لوبې کولې او کټونکي ته به جايزې ورکول کېدلې، اما اوس په خوست کې نوموړی لوبه نه تر سترګو کېږي، خو ځای يې نورو لوبو نيولی دی، لکه خوسی خوسی، پهلواني او داسې نورې سيمه‌ييزې لوبې.

ښځينه هم په همدې ورځ زيارتونو او نورو خاصو د ميلو ځايونو ته ورځي، ځانونه سينګاروي او د ډېرې نه ليدونکو دوستانو سره ويني او د زړه خواله سره کوي. پخوا به ښځينه‌وو ميلې په اتڼونو لمانځلې چې اوس نوموړی دود نه شته.

ماشومان د نوي کال لپاره نوي کالي کوي، لاسونه په نکريزو کوي او په همدی ورځ، ماشومان په خپلو کې لوبې سره کوی، د خپلو خپلوانو کره د مبارکۍ لپاره ورځي.

يوه يادونه بايد وکړم چې د اسلامي حکومت د راتګ سره ډېر دودونه چې پخوا به د خوست او پکتيا خلکو په دې ځانګړې ورځ کی درلودل اوس يا بېخي ورک دي او يا هم په نشت حساب دي، لکه د ښځينه وو تلل زيارتونو ته، د اتڼ کول او داسې نور...

(c) ketabton.com: The Digital Library

پخوا به په همدې ورځ ډوډۍګانې پخېدې د یو او بل کورونو ته به سره ورتلل، چې اوس دا دود یو څه کمزوری شوی دی.

اوس هم په ډېرو سیمو کې د نوروز په ورځ د سخي صیب په نوم فیلمرغان او پسونه حلالېږي او دغه ځانګړې ورځې ته لا رنګینی ببښی. دخوست خلک نوی کال نه یوازې په دې لمانځي چې د اورځ یو جشن دی، بلکې د نوي کال ورځ د سپرلي او شنه موسم پیل هم بولي، بزګران ډېر ورته ویال او خوشاله وی، بېوال د خپلو مېوهلرونکو ونو حاصل ته ور نږدې شوي وي، مینان یې د راز راز ګلونو ننداره کوی او ځانونه د سپرلي په ورمو مشغولوي او مینیز احساسات یی لا پیاوړي کېږي.

په خوست کې د نوروز په ورځ کې د متون بابا په زیارت، د تنیو د ادماما په زیارت چې د غرونو په یوه ډېره لوړه څوکه پروت دی، مېلې کېږي، نارینه او ښځینه د همدې ورځې په بهانې سره په جلا جلا ډول راټولېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲)

اختر په لنډيو کې

لنډۍ يا ټپه د پښتو هغه ځانګړی دوه نيم‌بيتي يا يو بيتي شعر دی، چې د نړۍ په ژوندۍ اته زرو ژبو کې يې ساری نشته.

دغې شعر ته ځکه لنډۍ وايي چې د هرې لنډۍ منځپانګه د لنډي مار په څېر چيچل کوي، لنډی مار تر ټولو مارانو سخت زهر لري. ځينې ادبپوهان بيا وايي چې نوموړی شعر يو بيت لري، لنډ دی، نو ځکه ورته لنډۍ وايي.

د لنډۍ يوه ځانګړنه دا ده چې اکثرن د ښځينه‌وو لخوا ويل شوي دي چې شاعره يا شاعر يې نامعلوم دی. لومړۍ نيم‌بيتي يې نهه او دويمه يې ديارلس څپې کېږي.

ټپې که څه هم ډېری د معشوقې لخوا مين ته ويل شوې، اما د ژوند هره

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوا پکې په ډېره خوږه، پسته، روانه او ښکلې توګه انځور شوېده. د اختر لپاره هم لنډۍ په بې ساري توګه انځورونه پرې اېښي دي:

ته د اختر په سهار راشه
زه به دروځم تورې سترګې سره لاسونه

دلته نه یوازې معشوقه خپل معشوق ته د مینې پیغام ورکوي، بلکې د اختر دود هم پکې له ورایه ښکاري، ځکه په اختر کې جونې سترګې توروي، لاسونه سره کوي او سینګار کوي.

اختر د واړو مبارک شه
که مسافر وي که د یار له څنګه وینه

اختر خو لویه خوشالي وي
چې زړونه اخلي پرې د عمر پیوندونه

اختر له تا سره ښایېږي
نور خلک خوشي د اختر هوس کوینه

اخیرنۍ ټپې د یار لپاره ډېر څه په ځان کې رانغښتي دي، یار ته د ده د ښکلا، ښه سړیتوب، نازولتوب او مینې حوصله ورکوي، نو ځکه یې اختر یوازې د یار بللی دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اختر د واړو مبارک شه
زه به خپل سره لاسونه یار ته ورکومه

مسلمانان د اختر په ورځ یو او بل ته د اختر مبارکۍ سره ورکوي، د یو او بل کورونه ته ورځي. په ځانگړي ډول کشران د مشر انو حجرو ته ورځي تر څو د مشر قدر شوی وي، مشران هم اختري ورکوي.

اختر چې تېر شي بیا به راشي
دا د ځوانۍ عمر به بېرته نه راځینه

د انسان په ژوند کې په لسگونو اخترونه ځي او راځي او تر څو چې ژوند وي دا به په بیا بیا سلام را اچوي، مگر د ځوانۍ زر تېرېدونکی پېر بیا هیڅکله په انسان نه راځي، خوږې شېبې تل په زړونو کې خاطرې پاتې کېږي، تل انسان د ځوانۍ له ولولو سره ژوند کوي او د انسان په زړه کې تل پاتې کېږي.

د پښتو ادبیاتو په هر ډول شعر کې اختر له ورایه ځلېږي، شاعران تل اخترونو ته شعرونه لوستي دي او شاعرانه الهام یې پرې مړاوې کړی دی.

ټول خلک کالي کوي اختر راغی
ما افغان تل سره کالي اغوستي دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۳)

دا کاروان به کله ښار ته ورسي؟

چېرې چې جنت د خلکو په ربړولو وي، چېرې چې د حورو د پستو غېږو خيالي وصال د ماشوم څخه د پلار په اخيستلو وي او چېرې چې د غلمانو ګټل د وينو په خمونو وي او کله چې دودونه ځپل شوي وي، مينه رټل شوي وي، کرکه مروجه شوي وي، هيلې زندۍ شوي وي، مسکاوې مړاوې شوي وي، ژوند د تيارو په مانا وي، هلته به څوک د جانان دربار جارو کړي؟

هلته به څوک د ښکلي يار په چاودو شونډو خپلې شونډې ولګوي او هلته به څوک مينې ته مسکا وروښيي؟

څوک به رڼاوې راوړي، څوک به د قراني جنت اصلي خمار وروپېژني او

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوک به د خدای د وصال حقيقي منزل ته لار هواره کړي؟

ايا هلته به کرکې ورټل شي؟

ايا هلته به د مستو پيغلو پلو مستور کړای شي؟

کومه مور به مسيحا راوزېږوي؟

او کوم پلار به د يوسف مينه هېواد ته ورانډې کړي؟

نو ته اوس راته ووايه

دلته به مجنون ليلا ته ورسي؟

دا منصور به کله دار ته ورسي؟

دا کاروان به کله ښار ته ورسي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۴)

خپسه

د مينې د ښاپيرۍ غوندې را نيږدې شوه، غلې يې راته په غوږ کې وويل:

غواړې د زړه پاچاهي د لولپه کړم؟

غواړې په وينبه در باندې د جنتي دنيا سيل وکړم؟

غواړې چې غمونه دې د مسکاوو دبڼ مريدان کړم؟

څنګه به وي چې رپاندې شونډې دې د ګرمۍ په ميو خولې کړم؟

لږ را نرم غوندې شوم، د فکر څپو د ځان سره لږ راکش کړم. ما وې دومره

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیازبینه درته مسکی، مسکی، کیږي، پرېږده چې په للمه راووریږي.

په نیمه او وارخطا ژبه مې کړه: ارررررر ارشاد دی، شاد شاددد دی...

سمه راوغوړېده، لکه په وچه دښته، چې کوم ځای کیږدۍ وزرې وغوړوي. زما شونډې لکه د کلونو وچې پرخې یې راکېکاږلې، دومره یې اوبلنې کړې چې نېږدې وه ساه مې ووځي.

چې غږ شو، څه بلا وهلی یې، چیغې وهې، دنیا د خبره کړه، دا څنګه خپسه وي، ویښ شه، هې تاته وایم ویښ شه...

چې راجیګ شوم ګورم په پرې کټ مې پښه لاندې وتلې ده، شکر مې ویوست چې بلا وه برکت یې نه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۵)

افغانه جلکۍ

زه به نه پوهېدم، چې ته به ولې یوازې، یوازې کېدې. د لېرې مې همدا تماشا کوله، خو پوهېدم چې پیغله یې، ځمکې ته دې پښې نه لګېږي. یوه ورځ چې ته د ویالې په لور راروانه وې، په بلې خوا یې ما مرغۍ ویشتې، پام د هډو نه و، چې ستا د ښایست لیدنه هم څوک کوي. رانیږدې وې، چې د مخ څخه دې پلو باد وواهه، دا وو چې پوی شوم، ولې یوازې یوازې کېږې. ستا هغه د مخ باغچه چې باید ګلونه یې ورولی، پکې د وینو وچ شوي خوړونه ښکارېدل. ستا د مخ خوړونو سلګۍ غږولې، نارې یې وهلې او همدا ساندې یې ترنم کولې، چې ایا کومه للمه نه وه، چې پدې ښکلې شیراز او نرم مخ مو وکاږلو؟

ایا نه کېده چې د غمونو په کورونو مو باسلي وای؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

ايا نشواى كېداى چې موږ مو د اوبولو لپاره په شړو ايستلي واى؟

ستا ښايست، ستا دنگه سپيداريزه ونه، ستا نرمې گلورينې شونډې او ستا جنگ‌ځپلى مخ، چې د ځانمرگي د وينو او وحشت دارې پكې ښاريدې، كله هم نه سره جوړېدل. هو همغه افغانه شپاړس كلنه نجلۍ ته وې چې، په ټانكر بم كې دې د مخ جلوه د چاودنې د ځاى په ځېر وحشي شوې وه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(٦)

درد

جونګړې ته ورته کور مو په کرايه نيولی و. لسم کال مې راباندې و، چې ژوند مې د تل لپاره بدلون وکړ...

یو ګهيځ ويده وم، چې د يوې درنې چاودنې غږ لکه لېونی له خوبه را کېنولم. ما وې زموږ د کور په انګړ کې وشوه. لېرې هم نه وه، چې چيغې شوې پلار د شهيد شو، پلار يې در وواژه...

د ځلوېښتو نورو افغانانو ترمنځ يو وژل شوی زما خدای بښلی پلار و. دا وخت د ډاکټر نجيب کلونه دي، چې ډېر کله مجاهدينو لوی، لوی بمونه په بسونو او ګڼه ګوڼه کې چاودول.

وخت نه درېږي، په خواريو او ستونزو تر يوې مرحلې راورسېدو. روسان ووتل او د ډاکټر نجيب حکومت يې ور ړنګ کړ. خلکو نارې کړې چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسلام سپين پتنګان په ارګ ورننوتل. په لومړۍ ورځ د کابل په اسمان کې يو بې سابقه وحشت خور شو. د کابل اسمان مرميو ګرو کړی و. هغه مجاهد د نر زوی و چې څوک دېرې ډزې وکړي.

پر سبا چې له شوګيره راجيګ شوو، خلک په کوڅه کې ډېر لږ ښکارېدل، داسې لکه کوم مړی چې شوی وي. آوازې خپرې شوې چې هغه کور يې چور کړ، فلانی يې وواژه، هغه يې بوته.

ورو، ورو خلکو د کډو په بارولو پيل وکړ، څوک يو خوا او څوک بلخوا تيت او پرک شول. هرې خوا زوروني، چور، چپاول او وژنو زور واخيست. کابل يې په مرميو سوری، سوری کړ. د خلکو د هوسا ژوند هوساينه يې ليلام کړه، کابل ته يې اور ورته کړ.

دوی لا ښکرونه همداسې سره ورکړي وو، چې طالبان را وزېږېدل. د کابل قاتلين يې پسې وزغلول. څوک ترکيې، څوک، پاکستان، څوک ايران او څوک يې تر کولابه پرېښښودل. طالبانو امنيت راوست، ډېری ښوونځي يې رخصت کړل، د زور لمونځونه يې پيل کړل. په هر سړي ګيره جبري شوه، د نړۍ يې افغانستان يو کونج ته کړ او اقتصاد د غروب په لورې کلک او چټک مزل پيل کړ.

ما هم لاسي ګاډۍ ته زور ورکړ. کله به چې د شپې کور ته راتلم د وچې ډوډۍ پيسې به مې حلالې کړې وې.

ناڅاپه په اسمان کې د دېوانو په شان غټې، غټې الوتکې راپيدا شوې، چې طالبان يې د هېواده ورک کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس د کرزي پاچاهي ده. همغه درز او دروز دی، اوس هم د ښار په کوڅو کې هره شېبه خلک له دې وېرېږي چې اوس به کوم موټربم درز وهي او سا به راڅخه اخلي. اوس هم همغه د روس‌پلوه او مجاهدينو په ډول کټه متېه جګړه روانه ده.

زما د لاس ګاډۍ په يوه وړه د سبزيو خرڅولو په غرفه بدله شوې، وچه ډوډۍ او الوګان رارسېږي، خو زړه مې په دې ويجاړ هېواد دردېږي، ژړاوې پرې کاندي، وير کوي او د تل لپاره ويرنې ليکي.

تر څو به د افغان په لاس افغان ټاټوبی پرهر پرهر کېږي، کله به د افغان په سر کې د هېواد مينه په ولولو کېږي، کله به مورډ د خپل وطن غېږې ته د مور مينه ورکوو، او کله به (مورډ غيرتيان يو) اصطلاح په عمل کې پلې کوو؟

(د يوه او د هر افغان کيسه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۷)

د بې شرمو کلی

له ډېر اوږده سفر وروسته په يوه خړه پړه سيمه ورپيښ شوم. سترګې مې د اوبو او سيورې په لټولو بوختې وې، چې تنکي ځوانکي راباندې غږ کړ، کاکا چيرې روان يې؟

څېرې ته يې ځير شوم...

ځوانکي وچې شونډې يېلې پښې، ببر سر او شليدلی ګرېوان درلود، له سترګو يې زر زر ګرد او خاورې په لستوڼي لېرې کولې يو ځل يې بيا غږ کړ، کاکا مسافر يې؟

- هو بچيه مسافر يم.

- چيرې ځې؟

- ګورم که کومه چينه يا وياله پيدا کړم، چې لږ دمه پرې جوړه کړم.

- راځه راځه د هغې پرخې لاندې چينه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا راته مخکې شو او زه ورپسې شوم، چې ګورم، له هغه لوري د کلي خلکو یو په ونه جیګ، تک تور، غټ شوندی سړی په ډولۍ کې کېنولی دی او دوی ورپسې، ژوندی دوي، دوست محمد خان سورې وهي. ښځې په دیوالونو ور ولاړې دي، ماشومان یې تر شا منډې وهي، ښکلي، ښکلي ځوانان، را منډه کړي یو د ډولۍ لرګی ونیسي او بل خپل مټ ورکړي، تر څو دوست محمد خان ته وښيي چې زه تا ته ډېر وفادار یم.

ځوانکي څخه مې وپوښتل دا څوک دی او دا خلک ولې ورته خوشاله دي؟

ژبکي مخ راواړاوه، ویې وې:

- کاکا دغې سړي د همدې کلي له خلکو څخه تر پنځوسو ډېر ځوانان مړه کړي، کورونه یې ور چور کړي دي، د دوی څخه یې ښکلې پېغلې په زور واده کړي دي.

نو دوی باید د داسې بدبخته انسانه کرکه وکړي.

هو په همداسې خلکو داسې فتنه‌ګر خدای مسلط کړی دی یو بل سره جوړ دي، ښه خوشاله دي او د اوږد ژوند لپاره ورته دعاوې کوي.

- ښه نو دا کوم ځای دی، دا کلی څه نومیږي؟

- دا کلی د بې شرمو کلي په نوم یادیږي.

- ښه زویه زه به له دې کلي وځم. داسې نه څوک کالي راڅخه وباسي، چې همدا یو شرم راپاتې دی، خدای په امان.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۸)

د هندارو ښار

وايي په دې ښار کې هندارې خرڅېږي، راځه په هغه لار لاړ شو. ما وې نه په همدې ښار ور ننوځو.

عجيب سړی يې ټول په يو او بل لوري ترې تيرېږي ته پرې ورځې؟

هغوی يې د بلاوو ډارېږي، پر ما او تا بلاوې اثر ځکه نه کړي چې رب[ج] مو تل حاضر او ناظر گرځولی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډ ژوندليک

جمال ناصر اصولي د نوروز خان اصولي زوی پر ۱۳۵۹ل کال د خوست ولايت تڼيو ولسوالۍ دره ګي کلي کې زېږېدلی دی.

ښوونځی يې د کابل په عبدالهادي داوي لېسه او فراغت يې د خوست غرغښت عالي ليسې څخه دی.

ليسانس يې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبياتو پوهنځي پښتو څانګه کې کړی او له همدې ځايه يې د ماسټرۍ سند هم تر لاسه کړی دی.

ښاغلي اصولي په خصوصي او دولتي ارګانونو کې په لوړو بستونو کار کړی دی، د نوې ځوانۍ پېر يې په روسيه او انګلستان کې تېر کړی او د نړۍ اته دېرش هېوادونو ته يې سفرونه کړي دي.

د شاعرۍ تر څنګ ليکوالي او سياسي شننې هم کاندي چې ډېر کله د هېواد په ټلوېزيونونو کې د هېواد په سياسي حالاتو د شنونکي په توګه را څرګندېږي...

تر دې کتاب وړاندې د ښاغلي اصولي درې نور اثار هم د چاپ په پساله پسولل شوي چې يو يې (سياسي جګړې) د ښاغلي اصولي مرکې او شننې دي، بله يې لومړۍ شعري ټولګه ده چې (د پردېسۍ تروږمي) نومېږي، بل چاپ شوی اثر يې دويمه شعري ټولګه (درد) نومېږي او دا يې هم څلورم چاپي اثر (ادبي رنګينه) ده چې ستاسې درنو لوستونکيو په لاسونو کې ده.

سپين سهار

دانش خپرنځی

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library